

การเปรียบเทียบสารัตถะในคัมภีร์ใบลานเรื่อง “ชาลือภิเสก”

ฉบับภาษาเขมรกับฉบับภาษาไทย

Comparison of the Contents of the Palm Leaf Manuscripts

“Jale-abhisek” in the Khmer Version with the Thai Version

¹ธีรวรรณ ศรีรัตนโชติชัย, และ ²กังวล คัชชิมา

¹Thirawan Sriratanachotchai, and ²Kangvol Khatshima

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

¹Faculty of Humanities and Social Sciences, Rambhaibarni Rajabhat University, Thailand

²คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

²Faculty of Archaeology, Silpakorn University, Thailand

¹E-mail: tirawan.s@rbru.ac.th, khatshima_k@su.ac.th

Received February 28, 2024; Revised March 30, 2024; Accepted April 22, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสารัตถะที่ปรากฏในคัมภีร์ใบลานเรื่อง “ชาลือภิเสก” ฉบับภาษาเขมรกับฉบับภาษาไทย รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบการนำเสนอและเนื้อหาในคัมภีร์ใบลานทั้ง 2 ภาษา แล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า คัมภีร์ใบลานเรื่อง “ชาลือภิเสก” ฉบับภาษาเขมรและภาษาไทย น่าจะได้รับต้นแบบมาจากคัมภีร์เรื่อง “ชาลือภิเชก” ฉบับภาษาบาลี ซึ่งอาจนับเป็นกัณฑ์ที่ 14 ของมหาเวสสันดรชาดก เพราะเป็นกัณฑ์ที่แต่งเพิ่มเติมจากเดิมที่มีอยู่ 13 กัณฑ์ เพื่ออธิบายบุพเหตุว่าทำไมพระชาลีและพระกัณหา จึงไม่ได้มาเกิดเป็นพี่น้องกันอีกในชาติสุดท้าย รูปแบบการนำเสนอมีความคล้ายคลึงกัน คือยกข้อความที่ปรากฏในฉบับภาษาบาลีเป็นหลัก แล้วขยายความเป็นร้อยแก้วด้วยภาษาของตน ส่วนด้านเนื้อหาพบว่า ทั้ง 2 ฉบับมีโครงเรื่องหลักเหมือนกัน เพราะต่างก็ใช้ต้นแบบจากฉบับภาษาบาลีเหมือนกัน แต่จะมีความแตกต่างกันในส่วนของการละเอียดเนื้อหา โดยฉบับภาษาเขมรมีการเพิ่มเติมเนื้อหาตามประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวกัมพูชาในช่วงเวลาที่แต่งคัมภีร์นี้เข้าไปด้วยเป็นจำนวนมาก ซึ่งแตกต่างจากฉบับภาษาไทยที่เน้นเรื่องราวเนื้อหาตามฉบับภาษาบาลีเท่านั้น

องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยนี้คือ แม้นคนไทยกับคนกัมพูชาส่วนใหญ่จะนับถือพระพุทธศาสนาเหมือนกัน มีขนบธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติทางศาสนาที่คล้ายคลึงกัน แต่เมื่อศึกษาลึกลงไปในเรื่องรายละเอียดกลับพบว่า มีความคิด วิถีปฏิบัติและความเชื่อหลายอย่างที่แตกต่างกัน ซึ่งสะท้อนออกมาอย่างชัดเจนในการเปรียบเทียบสารัตถะจากคัมภีร์ใบลานทั้ง 2 ภาษา

คำสำคัญ: การเปรียบเทียบ; คัมภีร์ใบลาน; ชาลือภิสก; ฉบับภาษาเขมร; ฉบับภาษาไทย

Abstract

The objective of this research article is to study and compare the contents appearing in the palm leaf manuscripts “Jali-abhisek” in the Khmer language version and the Thai language version. The research format is qualitative research. By analyzing and comparing the presentation style and content in both languages and writing a descriptive narrative. The research results found that the palm leaf manuscripts “Jali-abhisek” in Khmer and Thai versions probably got the content from the Jali-abhisek in Pali language version, which may be considered the 14th kantha of the Mahajati Vessantara Jataka. Because it was a kantha that was added to the original 13 kantha to explain the reasons why Jali and Kanha were not reborn as brothers in their last life. The writing style is similar. That is, mainly the text that appears in the Pali version. Then expand the prose in their own language. As for the content, it was found that both versions have the same main plot. Because they all use the same model from the Pali language version. But there will be differences in the content details. The Khmer language version has additional content on traditions, culture and way of life of the Cambodian people during the time this manuscript was written. This is different from the Thai version that focuses on stories and content based on the Pali version only.

The knowledge gained from this research is Even though most Thais and Cambodians practice Buddhism as well. They have similar religious traditions and practices. But when we study deeper into the details, we find that there are many different ideas, practices, and beliefs. This is clearly reflected in the comparison of the contents of these two languages.

Keywords: comparison; palm leaf manuscripts; Jali-abhisek; Khmer version; Thai version

บทนำ

มหาชาติหรือมหาเวสสันดรชาดกเป็นชาดกเรื่องหนึ่งในทศชาติชาดก กล่าวถึงอดีตชาติของพระพุทธเจ้าเมื่อครั้งเสวยพระชาติเป็นพระเวสสันดร พระองค์ได้บำเพ็ญทานบารมีก่อนที่จะมาเกิดเป็นเจ้าชายสิทธัตถะและตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าเนื้อหาของมหาเวสสันดรชาดก

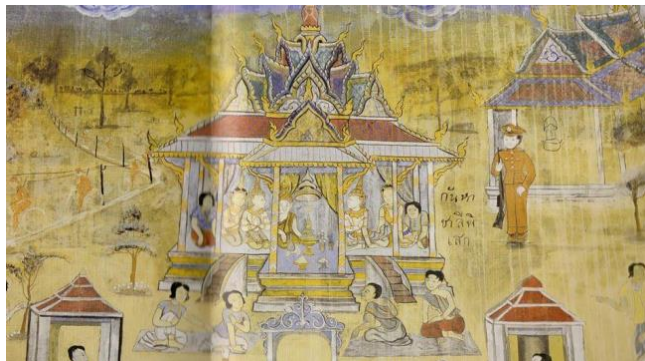
มีทั้งหมด 13 กัณฑ์ ดำเนินเรื่องตั้งแต่กัณฑ์แรกคือ ทศพร จนถึงกัณฑ์สุดท้ายคือ นครกัณฑ์ จบเรื่องราวตรงพระเวสสันดรสวรรคตแล้วไปเกิดบนสวรรค์ ในพระไตรปิฎกเล่มที่ 28 ภาษาบาลี อักษรไทย พระสุตตันตปิฎกเล่มที่ 20 สุตตนิบาต ขุททกนิกาย ชาตก: มหาเวสสันดรชาตก ทสม์ ซึ่งเป็นต้นเค้าของเรื่องมหาเวสสันดรชาตก และอรรถกถา มหาเวสสันดรชาตก ว่าด้วย พระเวสสันดรทรงบำเพ็ญทานบารมี ซึ่งเป็นคัมภีร์อธิบายขยายความพระไตรปิฎก ก็ปรากฏเรื่องราว 13 กัณฑ์ หรือแม้แต่หลักฐานของมหาเวสสันดรชาตกที่ปรากฏในดินแดนไทย ดังเช่น มหาชาติคำหลวง ซึ่งแต่งในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ เมื่อ พ.ศ. 2025 ก็ดี เมื่อพระสิริมังคลาจารย์ชาวเชียงใหม่ แต่งเวสสันดรที่ปณี พ.ศ.2060 เพื่ออธิบายขยายความอรรถกถาเวสสันดรชาตกก็ดี ก็พบว่า มีเพียง 13 กัณฑ์เท่านั้นวรรณคดีเรื่อง กาพย์มหาชาติ ซึ่งเชื่อกันว่าแต่งในช่วง พ.ศ. 2145–2170 ก็ปรากฏว่ามี 13 กัณฑ์เช่นเดียวกัน

แต่ปัจจุบันมีการสำรวจพบคัมภีร์ใบลานที่มีเนื้อหาต่อกจากกัณฑ์ที่ 13 เรียกว่า “กัณฑ์ชาลีอภิเสก” บ้าง “ชาลีภิเสก” บ้าง “ชาลีกัณหากิเสก” บ้าง ซึ่งในบทความนี้จะเรียกชื่อโดยรวมว่า “ชาลีอภิเสก” โดยพบว่า คัมภีร์ใบลานกัณฑ์นี้กระจายอยู่ทั่วไปในบริเวณประเทศไทยและใกล้เคียง เช่น “ชาลีอภิเสก” ฉบับอักษรขอมไทย ภาษาบาลีและไทย ที่หอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์, ระยอง, จันทบุรี, “ชาลีอภิเสก” ฉบับอักษรธรรมอีสาน ภาษาบาลีและภาษาไทย ที่หอสมุดแห่งชาตินครพนม, นครราชสีมา และฉบับอักษรขอมไทย ภาษาบาลี ที่หอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพฯ (นรนาท, 2563) รวมทั้งพบ “ชาลีอภิเสก” ฉบับอักษรธรรมอีสาน ภาษาไทยอีสานที่หอสมุดเฉลิมพระเกียรติ ร.9 นครราชสีมาจำนวน 4 ฉบับ และที่เป็นตัวอักษรขอม ภาษาเขมรอีกด้วย นอกจากนี้ยังพบ “ชาลีอภิเสก” ฉบับพิมพ์เป็นเล่ม เช่น “ชาลีกัณหากิเสก” ฉบับพิมพ์สำนวนเทศน์ ในชุมนุมหนังสือเทศน์ ภาค 1 พ.ศ.2472, เทศนาปุจฉาวิไลชนาเรื่อง “ชาลีกัณหาราชาภิเสก” พ.ศ.2479 จัดพิมพ์โดยนายม้วน เปรี๊ญ, หนังสือเทศน์ที่ 20 “ชาลีกัณหาราชาภิเสก” สำนวนใหม่ ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ เป็นต้น

นอกจากพบในพื้นที่ประเทศไทยแล้ว ยังพบว่า วรรณกรรมกัณฑ์ “ชาลีอภิเสก” นี้ยังพบกระจายอยู่ในประเทศเพื่อนบ้านรอบประเทศไทย เช่น “ชาลีอภิเสก” ฉบับอักษรธรรมล้านช้าง ภาษาลาวพบที่หลวงพระบาง (Finot, 1917) และมีการสำรวจพบชาลีอภิเสก ในกัมพูชาอีกหลายแห่ง (de Bernon, Sopheap & Kok-An, 2004) และผู้วิจัยยังพบฉบับพิมพ์กัณฑ์ “ชาลีอภิเสก” เป็นอักษรเขมร ภาษาเขมรอีกด้วย

นอกจากจะพบเป็นคัมภีร์ใบลานและฉบับพิมพ์แล้ว ผู้วิจัยยังพบว่า มีการวาดภาพกัณฑ์ “ชาลีอภิเสก” เพิ่มเติมจากภาพวาดมหาเวสสันดรชาตก 13 กัณฑ์ด้วย เช่น ภาพจิตรกรรมฝาผนังเรื่อง “ชาลีกัณหากิเสก” วัดควนใน ตำบลควน อำเภอบางละมุง จังหวัดปัตตานี, ภาพจิตรกรรมตอน “อุทิศสองชาลีกัณหากิเสก ทำศพพระเวสสันดร” วัดบุญวาทย์ อ.เมือง จ.ลำปาง, ภาพจิตรกรรมการอภิเษกที่อุโบสถวัดคำไรซอ จังหวัดพระตะบอง และภาพ “ชาลีอภิเสก” ที่อุโบสถวัดหลวงสี่สุวรรณ จังหวัดบึงกาฬมีชัย ประเทศกัมพูชา เป็นต้น อันแสดงให้เห็นว่า มหาเวสสันดรชาตก กัณฑ์

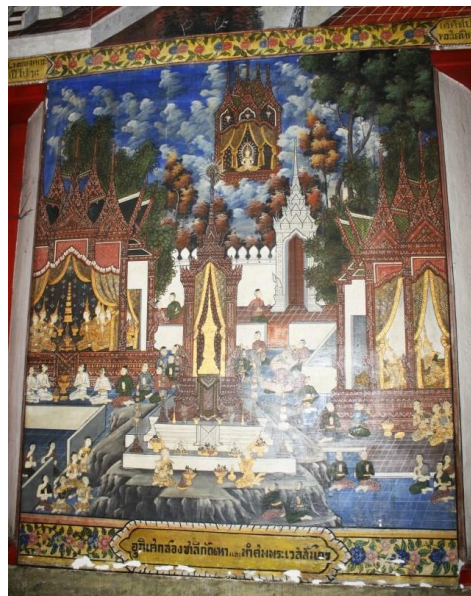
“ชาลือกิเสก” มีการรับรู้และกระจายไปทั่วทั้งประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านในระยะหนึ่ง แต่ในปัจจุบันไม่เป็นที่นิยมแล้ว

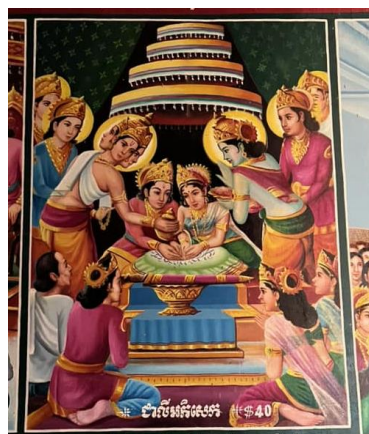
ภาพที่ 1 จิตรกรรมฝาผนังเรื่องชาลือกิเสก
วัดควนในตำบลควน อำเภอบะนาร
จังหวัดปัตตานี
ที่มา: เอนก นาวิกมูล (2557)

ภาพที่ 3 จิตรกรรมชาลือกิเสก
ที่อุโบสถวัดคำไรขอ จังหวัดพระตะบอง กัมพูชา

ภาพที่ 2 จิตรกรรมตอน อุกิเสกสองชาลือกิเสก
ทำศพระเวสสันดร วัดบุญวาตย์
อ.เมือง จ.ลำปาง
ที่มา: วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัย-
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2555)

ภาพที่ 4 จิตรกรรมชาลือกิเสก
ที่อุโบสถวัดหลวงสิสุวดี
จังหวัดบันทายมีชัย กัมพูชา

เนื้อหาในคัมภีร์ใบลานเรื่อง “ชาลือภิเสก” มีลักษณะเป็นการเพิ่มเติมเรื่องราวของพระเวสสันดรให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น เนื้อหาบอกเล่าเรื่องราวของพระชาลีและพระกัณหาภายหลังจากที่พระเวสสันดรและพระนางมัทรีสวรรคตไปแล้ว โดยเริ่มตั้งแต่การสวรรคตของกษัตริย์ทั้ง 4 พระองค์คือ พระเจ้าสุทนต์ พระนางผุสดี พระเวสสันดร พระนางมัทรีแล้วอุบัติบนสวรรค์ ต่อมาชาวเมืองเทวลังกาได้ทูลเชิญขอให้พระชาลีและพระกัณหาขึ้นครองราชย์ โดยที่ทั้งสองพระองค์ต้องอภิเษกสมรสกันเสียก่อนแล้วจึงทำพิธีราชาภิเษกเป็นกษัตริย์ปกครองเมืองเทวลังกาต่อไป ในช่วงต่อจากนั้นมีเหตุการณ์สำคัญที่เป็นจุดสูงสุดหรือจุดเปลี่ยนของเรื่องที่ทำให้พระชาลีและพระกัณหาผิดใจกันคือ การที่พระชาลีนอกใจไปบรรทมกับนางสนม ไม่ทำตามคำรับปากที่พระกัณหาได้ขอไว้ก่อนอภิเษกสมรส จนนำไปสู่คำตอบที่ว่าทำไมชาติปัจจุบันในพุทธกาลนี้ ทั้งสองพระองค์จึงไม่ได้เกิดมาเป็นพี่น้องกันอีก ต่อจากนั้นเนื้อหากล่าวถึงการสืบสันตติวงศ์ของพระชาลีและกษัตริย์องค์ต่อ ๆ มาจนถึงพระเจ้าสุทนต์ พระผู้เป็นพระราชบิดาของเจ้าชายสิทธัตถะ การออกบวชและการตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าของเจ้าชายสิทธัตถะ การกลับชาติมาเกิดของพระชาลีและพระกัณหาและจบเรื่องด้วยอานิสงส์ของการฟังเทศน์

การแต่งเพิ่มเรื่องราวในมหาเวสสันดรเป็นกัณฑ์ที่ 14 “ชาลือภิเสก” นั้น ทุกสำนวนพบว่า แต่งเพื่อใช้ในการเทศนาแบบปฐกวิไลชนา เพื่ออธิบายข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับบุพกรรมของตัวละครและเหตุผลบางประการที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ขึ้นในชาตินี้ เช่น ทำไม พระชาลีและพระกัณหาจึงไม่ได้มาเกิดเป็นพี่น้องร่วมกันอีกในชาตินี้ เป็นต้น โดยผู้วิจัยสันนิษฐานว่า เรื่อง “ชาลือภิเสก” ฉบับภาษาบาลี เป็นฉบับตั้งต้นของเรื่อง “ชาลือภิเสก” ฉบับต่าง ๆ เพราะทั้งฉบับภาษาไทย ภาษาไทยอีสาน ภาษาเขมร ภาษาลาว ในระหว่างดำเนินเรื่อง ล้วนแล้วแต่ยกข้อความภาษาบาลีขึ้นตั้งก่อน แล้วอธิบายขยายความเป็นภาษาของตน

ยังไม่มีการศึกษาว่า วรรณกรรมมหาเวสสันดรชาดกตอนนี้ ถูกแต่งขึ้นที่ไหน และแต่งขึ้นเมื่อใด แต่ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าน่าจะแต่งขึ้นช่วงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เพราะเมื่อตรวจสอบดูวรรณคดีสมัยอยุธยาและสมัยธนบุรีแล้ว ยังไม่พบว่ามีวรรณกรรมเรื่องนี้ปรากฏแต่อย่างใด แต่อย่างไรก็ตาม เนื้อหาเรื่องการอภิเษกระหว่างพระชาลีกับพระกัณหาคงเป็นที่รับรู้มานานแล้ว ดังในเนื้อหาของพระปฐมสมโพธิกถา ของสมเด็จพระปฐมบรมมหาชนก (สมเด็จพระปฐมบรมมหาชนก, 2554: 9) ว่า

จึงพระชาลีราชโอรสได้ราชาภิเษกกับด้วยนางกัณหาชินากนิษฐภคินี ได้เสวยราชสมบัติสืบกันมา มีพระราชโอรสทรงพระนามพระสรีวาทนราช พระสรีวาทนราชมีพระราชโอรสทรงพระนามพระสัทสสรราช พระสัทสสรราชได้เสวยราชสมบัติสืบพระวงศ์เป็นลำดับมาเป็นอันมาก นับเป็นกษัตริย์ 161,000 พระองค์ จึงถึงพระเจ้าไชยเสนราช พระเจ้าไชยเสนราชมีพระราชบุตรทรงพระนามพระเจ้าสินธุราช ได้เสวยราชสมบัติสืบกันมา

ปัจจุบันการรับรู้เรื่อง “ชาลือกิเสก” ในสังคมไทยมีค่อนข้างน้อยโดยไม่พบว่ามีบทกวี “กัณฑ์ชาลือกิเสก” อาจจะเป็นด้วยเนื้อหาของเรื่องที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนไทย และประเทศเพื่อนบ้าน การขึ้นครองราชย์ร่วมกันของพี่และน้องรวมทั้งการแต่งงานของพี่น้องร่วมสายโลหิตกันเป็นสิ่งต้องห้ามในสังคมปัจจุบัน จึงอาจทำให้เรื่อง “ชาลือกิเสก” ไม่เป็นที่นิยมในการนำมาเทศน์และได้หายไปจากการรับรู้ของคนไทย แต่อย่างไรก็ตามสำหรับในประเทศกัมพูชายังพบว่า มีการเทศน์ “กัณฑ์ชาลือกิเสก” อยู่บ้าง แถวจังหวัดพระตะบองซึ่งมีอาณาเขตติดกับประเทศไทย จากข้อมูลที่จังหวัดจันทบุรี ได้พบคัมภีร์ใบลานเรื่อง “ชาลือกิเสก” ทั้งที่เป็นอักษรขอมไทย ภาษาไทย และอักษรขอมภาษาเขมร จึงน่าสนใจที่จะนำทั้งสองฉบับมาเปรียบเทียบกัน เพราะจะทำให้เห็นถึงรายละเอียดของรูปแบบการแต่ง ขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อที่สอดแทรกลงไป ในคัมภีร์ใบลาน เพื่อใช้เทศน์สั่งสอนประชาชนของตน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสารัตถะคัมภีร์ใบลานเรื่อง “ชาลือกิเสก” ฉบับภาษาเขมรกับฉบับภาษาไทย

ขอบเขตของการวิจัย

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเปรียบเทียบสารัตถะเรื่อง “ชาลือกิเสก” ได้แก่

1. คัมภีร์ใบลานเรื่อง “ชาลือกิเสก” ฉบับภาษาเขมร ต้นฉบับเป็นของวัดบึงขันธ์ อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี จำนวน 1 ผูก มีจำนวนหน้าทั้งหมด 42 หน้าลาน ตามเลขทะเบียน จบ.บ.357-1 ปัจจุบันเก็บรักษาที่หอสมุดรชมงคลภิเษก จังหวัดจันทบุรี ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ปริวรรตจากอักษรขอม ภาษาบาลี-เขมรเป็นภาษาเขมรปัจจุบันและแปลเป็นภาษาไทย
2. คัมภีร์ใบลานเรื่อง “ชาลิกัณหาภิเสกกัณฑ์” ฉบับภาษาบาลี จำนวน 1 ผูก มีจำนวนหน้าทั้งหมด 28 หน้าลาน ปัจจุบันเก็บรักษาที่วัดบวรนิเวศวิหาร ได้รับการปริวรรตจากอักษรขอม-ภาษาบาลีและแปลเป็นภาษาไทยแล้ว (พระมหากวีศักดิ์ วาปีกุลเศรษฐ์, 2564)
3. คัมภีร์ใบลานเรื่อง “ชาลิกัณหาภิเสก” ฉบับภาษาไทย ต้นฉบับเป็นของวัดสวนมะม่วง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี จำนวน 1 ผูก มีจำนวนหน้าทั้งหมด 46 หน้าลาน ตามเลขทะเบียน จบ.บ.53/1 ปัจจุบันเก็บรักษาที่หอสมุดรชมงคลภิเษก จังหวัดจันทบุรี ได้รับการปริวรรตจากอักษรขอม-ภาษาไทยเป็นอักษรวิธีไทยปัจจุบันแล้ว (นรนาท สุขวณิช, 2564)

การทบทวนวรรณกรรม

พระมหากวีศักดิ์ วาปีกุลเศรษฐ์ (2564) ได้ศึกษาคัมภีร์ใบลานเรื่อง ชาลีกันหาภิเสกกันณฑ์ ฉบับภาษาบาลี ของวัดบวรนิเวศวิหาร โดยปริวรรตอักษรขอมเป็นอักษรไทยและแปลภาษาบาลีเป็นภาษาไทย จากการศึกษาพบว่า วรรณกรรมเรื่องนี้แต่งขึ้นในประเทศไทย ไม่ระบุชื่อผู้แต่งและสมัยที่สร้าง เนื้อหาว่าด้วยชาวเทวลังกาเชิญพระชาลีและกันหาขึ้นมาให้ร่วมอภิเษกแล้วเชิญเสด็จไปครองเมืองเทวลังกา โดยแต่งเพิ่มเติมจากเวสสันดรชาดกกันณฑ์ที่ 13 และมีเนื้อหาว่าด้วยอานิสงส์การฟังเทศน์มหาชาติทั้ง 13 กันณฑ์แทรกเข้ามา วรรณกรรมเรื่องนี้เป็นหลักฐานสำคัญที่แสดงให้เห็นภูมิปัญญาและศรัทธาในพุทธศาสนาของคนในอดีตที่เกี่ยวข้องกับประเพณีการฟังเทศน์มหาชาติจนถึงขนาดแต่งวรรณกรรมภาษาบาลีที่มีเนื้อหาเชื่อมต่อกับเวสสันดรชาดกขึ้นมาเองในท้องถิ่นของตน

นรนท สุขวณิช (2563) ได้ศึกษาคัมภีร์ใบลานมหาเวสสันดรชาดก : กรณีกศึกษากันณฑ์ที่ 4 ชาลีกันหาภิเสก ฉบับหอสมุดรชมังคลาภิเษก จ.จันทบุรี โดยปริวรรตต้นฉบับอักษรขอม-ไทยเป็นภาษาไทยปัจจุบันและศึกษาวิเคราะห์ลักษณะของวรรณกรรมและภาพสะท้อนด้านสังคม ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะทางวรรณกรรมของเรื่อง ชาลีกันหาภิเสก ประกอบด้วย 3 ประเด็นได้แก่ 1. ด้านรูปแบบบทประพันธ์และองค์ประกอบของวรรณกรรม 2. ด้านการเล่าเรื่องเชิงจินตนาการและ 3. คุณค่าเชิงวรรณศิลป์ ส่วนภาพสะท้อนด้านสังคมปรากฏ 3 ประเด็นคือ 1. ด้านความเชื่อ แบ่งเป็นความเชื่อด้านโหราศาสตร์ เรื่องดวงกำเนิดและฤกษ์ ความเชื่อด้านพุทธศาสนาเรื่องกฎแห่งกรรม และความเชื่อเรื่องพระอินทร์ 2. ด้านขนบธรรมเนียมและประเพณีเกี่ยวกับราชาภิเษก การแต่งงานและการจัดกระบวนทัพ 3. ด้านคติธรรมคำสอนปรากฏคำสอนเรื่อง มารทั้ง 5 และหลักธรรมที่เกี่ยวกับการบรมราชาภิเษกวมทั้งเรื่องศีล 5 และศีล 8

วาทิต ธรรมเชื้อ (2555) ได้ศึกษามหาชาติภาคพายัพ ฉบับสร้อยสังกร โดยศึกษาประเพณีตั้งธรรมหลวงเปรียบเทียบกับฉบับพายัพและฉบับภาคกลาง ผลการศึกษาพบว่า เนื้อหาในภาคพายัพมีลักษณะที่แตกต่างจากภาคกลาง 3 วิธีคือ การเพิ่ม การเปลี่ยนแปลงและการตัด ด้านวรรณศิลป์พบว่ามีการเล่นคำและการใช้คำซ้ำมากที่สุด ผลการศึกษาด้านสังคมและวัฒนธรรมพบว่า แม้ประเพณีตั้งธรรมหลวงจะเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปแต่ความสำคัญของมหาชาติภาคพายัพ ฉบับสร้อยสังกรยังคงมีความสำคัญอยู่

ปิยะนารถ โภคามาศ (2550) ได้ศึกษาเวสสันดรชาดกฉบับท้องถิ่นใต้ 3 ฉบับ คือ ฉบับทักษิณคดีศึกษา ฉบับนายจวบและมหาราชคำฉันท์ เนื้อหามีลักษณะคล้ายกับนิบาตชาดก แต่มีการปรับเปลี่ยนเนื้อหา 6 แบบ คือ การเพิ่มเหตุการณ์ การตัดเหตุการณ์ การเปลี่ยนแปลงเหตุการณ์ การเพิ่มรายละเอียดของเนื้อเรื่อง การตัดรายละเอียดของเนื้อเรื่องและการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดของเนื้อเรื่อง ด้านวรรณศิลป์พบว่ามีการใช้คำ ซ้อนคำซ้ำ การเล่นคำพ้องรูป พ้องเสียง กลบท อุปมา นอกจากนี้ยังพบว่า มีกษณของราชสำนักปรากฏอยู่ในเรื่อง ด้านคุณค่าพบว่า มีความสัมพันธ์กับความเชื่อด้านศาสนา

คานติ ภัคดีคำ (2550) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีไทยกับเขมรทั้งในช่วงสมัยอยุธยาจนถึงรัตนโกสินทร์พบว่า ทั้งสองกลุ่มมีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้งโดยเฉพาะอย่างยิ่งวรรณคดีศาสนา มีรูปแบบการประพันธ์และเนื้อหาที่ใกล้เคียงกันมาก

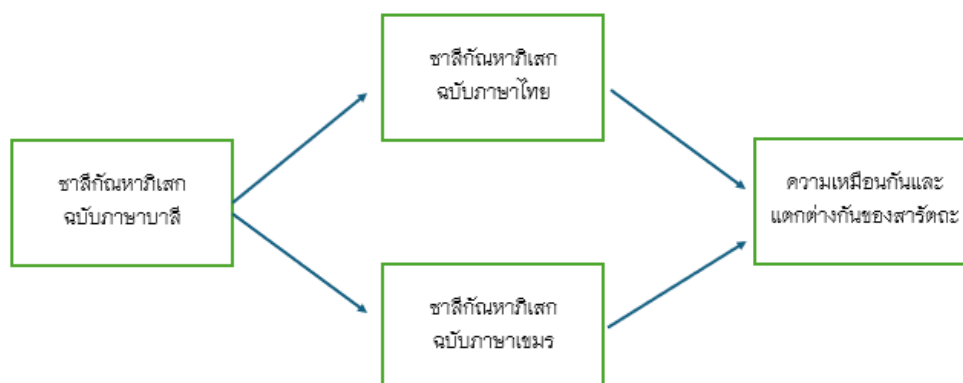
วรารักษ์ เพ็ชรดี (2563) ได้ศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบลักษณะวงศ์ฉบับสุนทรภู่ กับพระลักสมณวงศ์ พราหมเกสสรฉบับภาษาเขมร พบว่า พระลักสมณวงศ์ พราหมเกสสรฉบับภาษาเขมรน่าจะแปลไปจากเรื่องลักสมณวงศ์ฉบับสุนทรภู่ แต่ลักษณะการแปลมีทั้งการแปลแบบตรงตัวและการแปลแบบเอาความ โดยแสดงรายละเอียดที่เป็นขนบของวรรณคดีเขมร มีการปรับเปลี่ยน ตัด และเพิ่มเติมรายละเอียดบางประการเพื่อให้ตรงกับค่านิยมของชาวเขมร สะท้อนถึงรูปแบบและแบบแผนนิยมของวรรณคดีเขมรที่ต่างจากวรรณคดีไทยแม้ว่าจะมีความคล้ายกันบ้างแต่ก็ยังคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่งดงาม

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. เนื่องจากชื่อที่ใช้เรียกใบลานกัณฑ์นี้มีการเขียนได้หลายแบบ ผู้วิจัยจะใช้ชื่อว่า “ชาลือภิเสก” ตลอดทั้งบทความ ยกเว้นในข้อความอ้างอิง ผู้วิจัยจะใช้ชื่อตามฉบับที่อ้างอิงนั้น ๆ
2. ชาลือภิเสก “ฉบับภาษาบาลี” หมายถึง คัมภีร์ใบลานกัณฑ์ชาลือภิเสก ฉบับภาษาบาลี ที่ศึกษาไว้แล้วโดยพระมหากวีศักดิ์ วาปีกุลเศรษฐ์ (2564)
3. ชาลือภิเสก “ฉบับภาษาไทย” หมายถึง คัมภีร์ใบลานกัณฑ์ชาลือภิเสก ฉบับภาษาไทย ที่ศึกษาไว้แล้วโดย นรนาท สุขวณิช (2563)

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดที่ว่า เมื่อเรื่องเล่าจากสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่ง ความเปลี่ยนแปลงย่อมเกิดขึ้นเป็นธรรมดา แต่จะเปลี่ยนแปลงอย่างไรขึ้นอยู่กับความเข้มข้นของวัฒนธรรมของผู้รับเรื่องด้วย ในสังคมไทยและกัมพูชาก็เช่นกัน เมื่อได้รับเอาเรื่อง “ชาลือภิเสก” ฉบับภาษาบาลี มาแปลและปรับเป็นวรรณกรรมท้องถิ่น พร้อมกับนำไปเผยแพร่ในท้องถิ่นของตน กวีย่อมถ่ายทอดความเป็นท้องถิ่นของตนสู่งานวรรณกรรมนั้น ซึ่งทำให้สาระของเรื่องเดียวกันเหมือนกันบ้างแตกต่างกันบ้าง โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 5 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยวิเคราะห์จากเอกสาร (Documentary Analysis) โดยมีวิธีการดังต่อไปนี้

1. รวบรวมข้อมูล รวบรวมเอกสารต่าง ๆ และงานวิจัยที่ให้ความรู้เกี่ยวกับคัมภีร์ไบลานเรื่อง “ชาลือภิเสก”
2. อ่าน ปรวรรต และแปลคัมภีร์ไบลานฉบับภาษาเขมรเป็นภาษาไทย
3. ศึกษา วิเคราะห์สารัตถะที่ปรากฏในคัมภีร์ไบลานฉบับแปล
4. เปรียบเทียบสารัตถะในคัมภีร์ไบลาน “ชาลิกัณหาภิเสก” ฉบับภาษาเขมรและฉบับภาษาไทย
5. สรุปผล อภิปรายผลการวิจัยและให้ข้อเสนอแนะ ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis)

ผลการวิจัย

คัมภีร์ไบลานเรื่อง “ชาลือภิเสก” เป็นเรื่องที่มีเนื้อหาต่อเนื่องมาจากพระเวสสันดรชาดก วิธีการเล่าเรื่องจึงใช้รูปแบบเดียวกันโดยทั้งฉบับภาษาเขมรและฉบับภาษาไทย ประพันธ์เป็นร้อยแก้วทั้งหมด ส่วนฉบับภาษาบาลีประพันธ์ด้วยร้อยแก้วเช่นกัน แต่จะมีส่วนที่แทรกเข้ามาว่าด้วยอานิสงส์การฟังเทศน์มหาชาติ 13 กัณฑ์ ที่ประพันธ์ด้วยร้อยแก้วสลับร้อยกรอง (พระมหากวีศักดิ์ วาปีกุลเศรษฐ์, 2564) ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเปรียบเทียบคัมภีร์ไบลานเรื่อง “ชาลือภิเสก” ฉบับภาษาเขมรกับฉบับภาษาไทยทางด้านรูปแบบการนำเสนอและเนื้อหา มีรายละเอียดผลการวิจัยดังนี้

1. แหล่งที่มา

วรรณกรรมชาลือภิเสกทั้งภาษาไทยและภาษาเขมร มีต้นเค้าหรือต้นเรื่องมาจาก “ชาลือภิเสก” ฉบับภาษาบาลี เพราะในการดำเนินเรื่อง ทั้ง 2 ภาษาจะยกข้อความบาลีที่ปรากฏใน “ชาลือภิเสก”

ฉบับภาษาบาลี แต่การยกบาลีขึ้นมาตั้งต้นนั้น บางครั้งก็ยกมาสั้นยาวไม่เหมือนกัน ทำให้สามารถเห็นได้ชัดเจนว่า ได้มาจากต้นฉบับที่เป็นภาษาบาลี ดังเช่นคำที่ขีดเส้นใต้ ตสฺมี ขณฺเฏโก เทวปฺตุโต ... อนุตฺตราชฺยิ เป็นต้น

ฉบับภาษาบาลี (และแปลเป็นภาษาไทย)	ฉบับภาษาไทย	ฉบับภาษาเขมร (แปลเป็นภาษาไทย)
<u>ตสฺมี ขณฺเฏโก เทวปฺตุโต</u>	<u>ตสฺมี ขณฺเฏ</u> ในขณะนั้นยังมีเทวบุตร	<u>ตสฺมี ขณฺเฏ</u> หลังจากนั้น <u>เอกโก เทว</u>
<u>จรรวเนน หตฺถิ [กิ/2] สพฺพเสตํ</u>	<u>พระองค์หนึ่ง</u> นิรมิตเพศเป็นพราน	<u>บุตโต</u> มีเทวบุตรพระองค์หนึ่งชื่อนาม
<u>หตฺถิรตนสทิสํ อาเนตฺวา ซาลิสฺส</u>	ป่านามาซึ่งข้างแก้วตัวหนึ่งเพื่อกผูก	ไม่ปรากฏในบทพระบาลีนั้นไม่มีแสดง
<u>ทสฺสตฺวา อนุตฺตราชฺยิ</u>	พ่องบริสุทฺธิ์ ดุจเขาไกรลาสหะมา	ไว้ เทวบุตรนั้นเองก็แปลงกายรูปเป็น
ขณะนั้นเทวบุตรพระองค์หนึ่ง	โดยอากาศ ครึ่งถึงลงมาเข้าไป	คนที่เดินป่า มีข้างอยู่หนึ่งตัวมี
จำแลงเป็นพรานป่านาขางเพือกเซ	ถวายเป็นพระซาลิกุมารราช เทพเจ้า	ผิวพรรณเหมือนดังแก้วที่บริสุทฺธิ์
นกับขางแกวมามอบถวายเป็นพระ	นั่นก็ <u>อนุตฺตราชฺยิ</u> ไปสู่ที่อยู่แห่ง	ปรากฏเข้ามาถวายพระเจ้าซาลินั้น
ซาลิแลวก็ <u>อนุตฺตราชฺยิ</u> หายไป	พระองค์	เสร็จแล้ว <u>อนุตฺตราชฺยิ</u> เทวบุตรนั้นก็
		<u>อนุตฺตราชฺยิ</u> หายไป

นอกจากนี้เรื่อง “ซาลิอภิเสก” ฉบับภาษาบาลี น่าจะแต่งขึ้นในเมืองไทย เพราะมีคำว่า เทยฺยภาสาย (ด้วยภาษาไทย) ปรากฏอยู่หลายแห่ง โดยเฉพาะในการกล่าวถึงวัน เดือน ปี เช่น

วิสาขมาเส อนุตฺตมิกาลปฺกเช โสรวาเร เทยฺยภาสาย ทิวเส รตฺติยาเม ดาวตฺติเส เทวณฺญาทิ
ปริวฺตุโต มหาทิพฺพสมฺปตฺติ อนุภวิ ฯ

ฉบับภาษาบาลี (กา/1)

ข้อความนี้แสดงให้เห็นชัดเจนว่า แม้ผู้แต่งจะแต่งด้วยภาษาบาลี แต่เมื่อจะกล่าวถึงวันเดือนปีเกรงว่าผู้อ่านหรือผู้แปลจะไม่เข้าใจ จึงได้อธิบายไว้ว่า โสรวาเร เทยฺยภาสาย “ในวันเสาร์ ตามภาษาไทย” อันเป็นหลักฐานว่า ซาลิอภิเสก ฉบับภาษาบาลีซึ่งเป็นต้นเค้าของฉบับอื่นๆ ต้องแต่งขึ้นในบริเวณประเทศไทย ซึ่งมีผู้ใช้ภาษาไทยอย่างแน่นนอน

2. ด้านรูปแบบการนำเสนอ

รูปแบบการนำเสนอคัมภีร์โบราณเรื่อง “ซาลิอภิเสก” มีลักษณะเฉพาะซึ่งทำให้เห็นลักษณะการเรียบเรียงเนื้อหาของผู้ประพันธ์ได้ชัดเจน โดยมีรูปแบบการนำเสนอในด้านการเริ่มต้นเรื่อง การดำเนินเรื่องและการสรุปเรื่อง รายละเอียดดังนี้

2.1 การเริ่มต้นเรื่อง

การเริ่มต้นเนื้อหาของเรื่อง “ชาลือกิเสก” ระหว่างฉบับภาษาไทยกับฉบับภาษาเขมร มีความแตกต่างกัน โดยพบว่า ฉบับภาษาเขมรมีบทกล่าวนมัสการพระรัตนตรัยก่อนแล้วจึงกล่าวคาถาภาษาบาลี โดยเริ่มต้นเรื่องด้วยสำนวนเทศน์ ส่วนฉบับภาษาไทยไม่มีบทกล่าวนมัสการพระรัตนตรัย โดยจะเริ่มต้นเรื่องด้วยการกล่าวคาถาภาษาบาลีตามด้วยเนื้อหาที่เป็นสำนวนเทศน์แบบปุจฉาวิสัชนา ดังตัวอย่าง

ฉบับภาษาบาลี (แปลเป็นภาษาไทย)	ฉบับภาษาไทย	ฉบับภาษาเขมร (แปลเป็นภาษาไทย)
กษัตริย์ 6 พระองค์ทรงรื่นเริง พระราชหฤทัย ด้วยประการฉะนี้ จำเดิมแต่การนิวัติกลับพระนคร พระเจ้าลัญชัยมหาราชเสด็จ สวรรคตเพราะถูกโรคชราเป็นตน เบียดเบียนแลวทรงบังเกิดใน สวรรคตชั้นดุสิต	โจทโก อันว่าอาจารย์ผู้โจทก์จึงไต่ ถาม โภ ปริหาร ดูกรอาจารย์ผู้ เฉลย สมเด็จพระเวสสันดรบรรพการ สัตรธาธิราชเจ้านั้น จะประสูตินั้น วันใดเดือนใดปีใด ฝ่ายอาจารย์ผู้ เฉลย จึงกล่าววิสัชนาว่า โจทก ดูกรอาจารย์ผู้โจทก์พระเวสสันดร ราช เมื่อพระองค์เสวยพระชาติ ประสูตินั้น ปีระกาเพ็ญเดือนหก เพลาสายัญญ์ยามลัดคอยู่ตุลย์ อนุราธฤกษ์ ฯ	ดูก่อนสาธุชนทั้งหลายบพิตร สาธุ มหาสัตบุรุษหญิงชายทั้งหลายเอ๋ย ตุมเห ขอทานทั้งหลาย สุณนถ จงตั้ง อกตั้งใจชำระล้างร่างกาย บพิตร มหาสัตตบุรุษทั้งหลายเอ๋ย ถ้าได้ฟัง ดังนี้แล้วให้พยายามจำให้ชัดเจนสืบ ทอดต่อไปภายภาคหน้าเทอญ จึง เวลานี้เราจะได้แสดงแถลงตาม ทำนองเรื่องของพระชาลือกิเสก แบ่งปันอธิบายบรรยายซึ่งเนื้อความ เกี่ยวกับเดือนปีและวันของพระบรม โพธิสัตว์ กำหนดดั่งมีในพระบาลี ดังนี้”

2.2 การดำเนินเรื่องในคัมภีร์

ไพบูลย์เรื่อง “ชาลือกิเสก” ทั้ง 2 ฉบับ มีลักษณะการดำเนินเรื่องเป็นไปตามลักษณะของวรรณกรรมชาดกหรือวรรณกรรมพุทธศาสนาโดยทั่วไปคือ มีการยกคาถาบาลีขึ้นก่อนแล้วขยายความเป็นร้อยแก้วในลักษณะของการอธิบายเนื้อหา นอกจากนี้ยังมีการดำเนินเรื่องแบบปุจฉาวิสัชนา แบบสำนวนเทศน์และการแทรกเรื่อง โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 การยกคาถาบาลีก่อนแล้วขยายความเป็นร้อยแก้ว เป็นลักษณะการแปลและแต่งแบบมหาชาติกลอนเทศน์หรือร้อยยาวมหาชาติ ซึ่งแต่เดิมแปลจากภาษาบาลีเป็นภาษาไทยประพันธ์ด้วยบทร้อยกรอง ทำให้ผู้ที่ไม่มีความรู้ในด้านบทกวีฟังไม่เข้าใจ ต่อมาจึงได้มีการแปลและแต่งเป็นกลอนเทศน์ภายหลังเรียกตามลักษณะคำประพันธ์ว่าร้อยยาวมหาเวสสันดรชาดก ซึ่งแต่งด้วยการยกคาถาบาลีตอนหนึ่งขึ้นตั้งแล้วขยายความเรื่องเป็นร้อยยาวตลอดทั้งเรื่องโดยผู้แต่งจะแทรกคำหรือ

ข้อความภาษาบาลีสั้น ๆ สลับกันไปด้วย การแต่งแบบร้อยยาวโดยแทรกคาถาบาลีนี้จึงเป็นที่นิยมเพราะผู้ฟังเข้าใจเรื่องได้ง่ายและสามารถเทศน์จบได้ภายในวันเดียว

สำหรับเรื่อง “ชาลีอภิสก” ฉบับภาษาเขมรและฉบับภาษาไทย มีลักษณะการแต่งที่เป็นการยกคาถาภาษาบาลีขึ้นตั้งก่อนแล้วขยายความเป็นร้อยแก้วโดยพบว่า ฉบับภาษาเขมรมีการใช้คาถาบาลีขึ้นตั้งและบรรยายขยายเรื่องราวซึ่งจะพบได้ชัดเจนในตอนเปลี่ยนเหตุการณ์ ส่วนฉบับภาษาไทยพบว่า มีการยกภาษาบาลีขึ้นตั้งในตอนเริ่มเรื่องและตอนแทรกเรื่องเท่านั้น ดังตัวอย่าง

ฉบับภาษาบาลี (แปลเป็นภาษาไทย)	ฉบับภาษาไทย	ฉบับภาษาเขมร (แปลเป็นภาษาไทย)
สพเพ ชนา เอกฉนทา หุตฺวา พุสฺสรณํ ปาเชนติ ฯ พุสฺสรณํ ติกฺขตุํ ปทกฺขิณํ กตฺวา ฯ	ปุลฺลสรณํ ติกฺขตุํ ปทกฺขิณํ กตฺวา ฯ	ปทกฺขิณํ กตฺวา พุสฺสรณํ นั้นทำ
ปทกฺขิณํ กตฺวา เชตฺตตฺตรกฺกิมุโข	ส่วนปุลฺลสรณํ กระทำประตักขิณ	ประตักขิณ 3 รอบแล้วไม่นานเลย
ปายาสี ฯ	สามคาบแล้ว ก็บายหน้าสู่ทิศแห่ง	ปุลฺลสรณํ <u>เชตฺตตฺตรกฺกิมุโข</u> ฟุ้งตรงไป
	พระนครเมืองเชตฺตตฺตรมหานคร	ยังกรุงพิริไชยเชตฺตตฺตรบุรีศรีมหานคร
	ราชธานี	นั้นแล

นอกจากนี้ยังมีลักษณะของการยกคาถาบาลีสั้น ๆ มาคั่นแล้วแปลเอาความโดยพบว่าเรื่อง “ชาลีอภิสก” ฉบับภาษาเขมร มีการยกคาถาบาลีสั้น ๆ ขึ้นมาคั่นตลอดทั้งเรื่อง ส่วนฉบับภาษาไทยมีการยกคาถาบาลีสั้น ๆ เช่นกันแต่มีไม่มากนัก ซึ่งลักษณะการแต่งเรื่องเช่นนี้เป็นแบบเดียวกันกับการแต่งวรรณคดีชาตกเรื่องต่าง ๆ ของไทย ดังตัวอย่างการยกคาถาบาลีสั้น ๆ มาคั่นแล้วแปลเอาความ ดังนี้

ฉบับภาษาบาลี	ฉบับภาษาไทย	ฉบับภาษาเขมร (แปลเป็นภาษาไทย)
วิสุสฺสุมโม สํชิป สพฺเพมจฺจา นครํ	วิสุสฺสกรรมเทพบุตรยอ (หนทาง)	พระเวสสฺสกรรมเทพบุตรยนยอระยะทาง
ปตฺวา ตํ มตฺตํ เทวสฺส โยชนิกํ	แล้วเหลาอำมาตย์ ทั้งปวงก็พลันถึง	เสร็จแล้ว ก็เหาะขึ้นไปยังสถานวิมาน
อโหสิ ฯ ปโรหิตโต นิเวสนํ ปวีลิตฺวา	พระนคร พระนครนั้นมีประมาณ	ของตนคือน <u>สพฺเพ มจฺจา</u> ฝ่ายเสนา
วนทิตฺวา	102 โยชน ฯ ปุโรหิตเข้าไปสู่	อำมาตย์ทั้งปวงมีปุโรหิต เป็นต้น
	พระราชนิเวส นแล้วถวายบังคม	ก็พากันเข้าไปถึงเมืองเชตฺตตฺตรบุรีศรี
		มหานครนั้น แล้วก็หยุดกองทัพล้วนหมด
		ไว้นอกพระนครนั้นแล <u>ปโรหิตโต</u> ปุโรหิต
		และอำมาตย์ผู้ใหญ่ก็พากันเข้าไปเฝ้า
		พระชาลีกุมาร <u>วนทิตฺวา</u> ถวายบังคม
		เสร็จแล้วก็ถอยมานั่งที่สมควร

2.2.2 การใช้ปุจฉาวิสัชนา เป็นวิธีการนำเสนอที่ได้รับความนิยมมากในการแต่งหนังสือเทศน์ ปุจฉาวิสัชนาคือวิธีการถามและการตอบ โดยวิธีการเทศน์แบบปุจฉาวิสัชนาต้องมีผู้เทศน์ที่เป็นฝ่ายซักถามคือ ปุจฉา และผู้เทศน์ที่เป็นฝ่ายตอบคือ วิสัชนา ในเรื่อง “ชาลีสกิลเก” ฉบับภาษาไทยพบว่า ใช้วิธีปุจฉาวิสัชนาในตอนต้นเรื่องที่กล่าวถึงวันเดือนปีเกิดของพระโพธิสัตว์ พระนางมัทรี ชูชก และนางอมิตตาเท่านั้น ส่วนเนื้อหาในตอนอื่นไม่พบการใช้ปุจฉาวิสัชนา ส่วนฉบับภาษาเขมรมีการใช้ปุจฉาวิสัชนาตอนเดียวคือ ตอนที่กล่าวถึงสาเหตุที่นางอมิตตาได้ชูชกเป็นสามี ดังตัวอย่าง

ฉบับภาษาบาลี	ฉบับภาษาไทย	ฉบับภาษาเขมร (แปลเป็นภาษาไทย)
–	อาจารย์ผู้โจทก์จึง ปุจฉา กิเลสเส กิ มาเส กิทีวเสชาโต ชูชกพรหมณัณนั้น เกิดในวันใดปีใดเดือนใด อาจารย์ผู้ เฉลยวิสัชนา ชูชกพรหมณัณเกิดในปี ชาล แรม 9 ค่ำ วันอังคารเดือน 5 อุตรสาณณ (อุตรสาฬห) ฤกษ์ ยามลัคคอยู่ตุลย์ อาทิตยอยู่กรกฎ พฤษอยู่สิงห์ ฯ	จึงมีคำถามโจทก์เข้ามาว่า ท่านอัย นางอมิตตามีรูปร่างสวยสดงดงาม เป็นหญิงพรหมจารีเหตุไฉนจึงได้ชูชก แก่ชรามาเป็นสามี <i>เตนาจริเยณ วุจฺจติ</i> คำเฉลยอาจารย์ตอบว่า นางอมิตตานี้ เมื่อชาติก่อนนางได้นำดอกบัวบาน ดอกหนึ่งไปบูชาพระปัจเจกโพธิเวลา คำเหตุเพราะผลนั้นเองนางจึงได้มา ประสพพบกับชูชกแก่เป็นสามี

2.3 การปิดเรื่องเป็นการจบเรื่องราวที่ดำเนินมาจนจบเหตุการณ์ ในเรื่อง “ชาลีสกิลเก” เนื้อหาดำเนินมาถึงตอนที่เจ้าชายสิทธัตถะมีพระโอรสนามว่า พระราหุล ส่วนนางกัณหาจุติลงมาเกิดเป็นนางอุบลวรรณา เจ้าชายสิทธัตถะทรงออกผนวชจนตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ส่วนนางอุบลวรรณาได้บวชในสำนักของพระศาสดาและเจริญวิปัสสนาพระกรรมฐานมาตลอด จนได้บรรลุพระอรหันต์สำเร็จผลถึงพระนิพพาน ซึ่งตอนจบเรื่องทั้งฉบับภาษาเขมร ภาษาไทย มีเนื้อหาตรงกับฉบับภาษาบาลี

ฉบับภาษาบาลี	ฉบับภาษาไทย	ฉบับภาษาเขมร (แปลเป็นภาษาไทย)
สิทธุตตรณญ ปุตุโต ราหุโล นามฯ กณฺหาชิ นา เทวธิดา จวิตฺวา ภริยาเสฏฺฐิภูจฺฉิยํ นิพฺพติ สรีรคฺคณฺญ มุชฺคคฺคณฺญ อุปลคฺค โทวีย ตสฺมา มาตาปตโร	พระราชโอรสองค์หนึ่งมีพระนาม ว่าพระราหุลราชกุมาร ส่วน นางกัณหาชิน ผู้เป็นเทวอัปสร- กัณญา จึงจุติลงมาบังเกิดในตระกูล พรหมณัณ นางมีกลิ่นพระกายหอม ดุจดอกอุบล เหตุดังนี้บิดามารดา	เมื่อพระบรมโพธิสัตว์กับสมเด็จพระ พิมพาเทวี เสวยราชย์ได้ไม่นานนัก ได้พระราชบุตรพระองค์หนึ่งนามว่า เจ้าราหุลกุมาร ฝ่ายนางกัณหาชนา เทวธิดา ก็ลงมาเกิดในท้องของภริยา มหาเศรษฐีคนหนึ่ง จนครบ 10 เดือน

ฉบับภาษาบาลี	ฉบับภาษาไทย	ฉบับภาษาเขมร (แปลเป็นภาษาไทย)
อุปลลวณฺณา นามํ อํกุํ ๙ เอกุณ ตีลลวณฺณํ รัชเช ติโต รุณฺณลลวณฺณํ นิคมิตฺวา ฌ วลฺลวณฺณํ ปธานํ ปญฺญหิตฺวา วิสาขปญฺญณฺมียํ สพฺพพญฺญตฺตํ ญาณํ ปตฺโต พุทฺโธ ชาโต ธมฺมจกฺกํ ปตฺวา วตฺติยา เทเสสิ ๙ อุปลลวณฺณา สตฺถุ สนฺติกํ ปพฺพชิ อรห[ชา/1]ตฺตํ ปริณิพฺพายี ๙	จึงให้ พระนามชื่อว่า นางอุบล วณฺณากุมารี ส่วนพระสิทธิตะ ราชกุมารเสวยสมบัติ 29 ปี จึงออกทรงพระมหาภิเนษกรรมณ ก็ได้ตรัสพระปรมาภิเสกสัมโพธิ ญาณ ขณะมารทั้งห้าชักชวนสัตว์ เข้าสู่พระอมตมหานครนฤพาน เป็นอันมาก : ก็มีด้วยประการดังนี้ แล้วแล ฯ ชาลิกณฺหาชินภิกฺษเณจฺจนกณฺฑํ นิฏฺฐิตํ จปบริบูรณํ แต่เท่านี้แล	ก็คลอດออกมา ซึ่งมีผิวพรรณก็ดี กลิ่นก็ดี หอมเหมือนดอกบัว เหตุ ดังนั้นมหาเศรษฐีผู้เมียพร้อมกับเหล่า ญาติก็ได้ตั้งชื่อ (หน้า เค/2) เรียกว่า นางอุบลวรรณากุมารี ตั้งแต่วันนั้นแล ฝ่ายพระสิทธาตุการโพธิสัตว์ เสด็จ ครองราชย์สมบัติอยู่ได้ 29 ปี ก็เสด็จ สละละทิ้งซึ่งราชสมบัติ ออกไปทรงพระผนวชบวช สร้าง มหาภิเนษกรรมบ่มพระบารมี 6 พรรษา จนถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนหก พระองค์ ได้ตรัสรู้ พระสัพพัญญุตญาณเป็น พระพุทธเจ้า ปราภุเสด็จผจญพญาย มาร เสร็จแล้วทรงแสดง งพระธรรมจักรปวัตตนสูตร โปรด ปัญจวัคคีย์ ซึ่งออกบวชพร้อมกันทั้ง 5 มีพระอัญญาโกณฑัญญะเป็นต้น ซึ่ง เป็นผู้ได้บรรลุมรรคผลถึงปัญญาพระ อรหันต์ตักกิละสิ้นในกาลนั้นแล ฝ่าย เจ้าราหุลกุมารก็ดี นางอุบลวรรณานา กาก็ได้เข้าไปบวชในสำนักของ พระมหากุณฺหาได้เจริญวิปัสสนา พระกรรมฐาน ก็ได้บรรลุมรรคผล ถึงพระอรหันต์สำเร็จผล ถึงพระนิพพาน (หน้าแค/ 1) อันเป็น สถานบรมสุขเกษมเปรมปรีย์ ปราศจากทุกข์ ได้ความสุขอัน ประเสริฐที่เที่ยงแท้ปรากฏแล ชาลิสอภิกฺษุชนนฺตํนิฏฺฐิตํ บพิตรเอย พวกเราจะพรรณนาสรรเสริญดำเนิน เกี่ยวกับกัณฑ์ชาลิสอภิกฺษุณี นิฏฺฐิตํ ก็จบบริบูรณ์สมควรด้วยประการ ทั้งปวงอย่างนี้แล

2.4 การแทรกเนื้อหา เป็นการเพิ่มเรื่องราวที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่อง“ชาลือภิเสก” เข้ามาทำให้เรื่องมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น จากการศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหาทั้ง 3 ฉบับพบว่า ฉบับภาษาบาลีมีการแทรกอานิสงส์ของการฟังเทศน์มหาชาติ 13 กัณฑ์ โดยแทรกเนื้อหาเข้ามาในตอนการจัดขบวนเสด็จไปเมืองเทวลงกา ส่วนฉบับภาษาไทยและฉบับภาษาเขมรมีการแทรกเนื้อหาตอนเริ่มเรื่องซึ่งน่าจะเป็นการขยายความเพิ่มเติมจากฉบับภาษาบาลีโดยพบว่า มีการเพิ่มเนื้อหาที่เหมือนกันในเรื่องวันเดือนปีประสูติของพระโพธิสัตว์ พระนางมัทรี และวันเดือนปีเกิดของชูชกและนางอมิตตดา

นอกจากนี้ยังพบว่า ฉบับภาษาไทยมีการเพิ่มเนื้อหาที่เกี่ยวกับเรื่อง “กรรม” โดยเพิ่มเนื้อหาต่อจากตอนที่กล่าวถึงวันเดือนปีประสูติของพระโพธิสัตว์และพระนางมัทรี เรื่องการให้ทานของพระเวสสันดรทำให้ชาวเมืองโกรธเคืองมากและเหตุที่เป็นเช่นนั้นเพราะพระองค์มีกรรมที่เรียกว่า บัพพชาณียกรรม 3 ประการคือ 1) พระยามารดลใจ 2) เพราะกรรมในอดีต 3) พระบิดาให้โทษไปด้วย และการเพิ่มเนื้อหาต่อจากตอนที่กล่าวถึงวันเดือนปีเกิดของชูชกและนางอมิตตดา เนื้อเรื่องกล่าวถึงเหตุที่พระชาลีและพระกัณหาโดนชูชกโบยตีด้วยเหตุเพราะมีวิบากกรรม 2 ประการคือ 1) พระยามารมาดลใจ 2. ผลจากการกระทำในอดีต (เรื่องราวของกรรมในอดีต) และการเพิ่มเนื้อหาที่เกี่ยวกับที่มาของกรุงกบิลพัสดุ์และศากยวงศ์ตลอดจนการสืบทอดวงศ์ของกรุงกบิลพัสดุ์นคร ซึ่งไม่พบการแทรกเนื้อหาเรื่องกรรมในฉบับภาษาเขมรและฉบับภาษาบาลี

ฉบับภาษาบาลี	ฉบับภาษาไทย	ฉบับภาษาเขมร (แปลเป็นภาษาไทย)
-	วันเดือนปีประสูติของพระโพธิสัตว์ พระนางมัทรี และวันเดือนปีเกิด ของชูชกและนางอมิตตดา	วันเดือนปีประสูติของพระโพธิสัตว์ พระนางมัทรี และวันเดือนปีเกิด ของ ชูชกและนางอมิตตดา
-	การให้ทานของพระเวสสันดร ทำให้ชาวเมืองโกรธเคืองมาก และเหตุที่เป็นเช่นนั้นเพราะพระองค์ มีกรรมที่เรียกว่า บัพพชาณียกรรม 3 ประการคือ 1) พระยามารดลใจ 2) เพราะกรรมในอดีต 3) พระบิดาให้ โทษไปด้วย และการเพิ่มเนื้อหาต่อจาก ตอนที่กล่าวถึงวันเดือนปีเกิดของชูชก และนางอมิตตดา เนื้อเรื่องกล่าวถึงเหตุที่ พระชาลีและพระกัณหาโดนชูชกโบย ตีด้วยเหตุเพราะมีวิบากกรรม 2 ประการ คือ 1) พระยามารมาดลใจ	-

ฉบับภาษาบาลี	ฉบับภาษาไทย	ฉบับภาษาเขมร (แปลเป็นภาษาไทย)
	2) ผลจากการกระทำในอดีต (เรื่องราว ของกรรมในอดีต)	
การแทรกทานิสงส์ของการฟัง เทศน์มหาชาติ 13 กัณฑ์ โดยแทรกเนื้อหาเข้ามา ในตอนการจัดขบวนเสด็จ ไปเมืองเทวลงกา	-	-
-	ที่มาของกรุงกบิลพัสดุ์และศากยวงศ์ ตลอดจนการสืบทอดวงศ์ของ กรุงกบิลพัสดุ์นคร	-

3. ด้านเนื้อหา

การศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหาในคัมภีร์โปลานเรื่อง “ชาลลิกสิเสก” ฉบับภาษาเขมร ภาษาไทย และภาษาบาลีพบว่า มีโครงเรื่องที่เหมือนกัน โดยพบว่าจะแตกต่างกันที่รายละเอียดของเรื่องในแต่ละฉบับที่กวีท้องถิ่นได้นำไปคัดลอกเท่านั้น ซึ่งเมื่อกวีท้องถิ่นต้องการคัดลอกวรรณกรรมส่วนกลางเพื่อนำมาปรับเป็นวรรณกรรมท้องถิ่นของตน ย่อมสอดแทรกเรื่องราวความคิด ตลอดจนวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมนั้นเข้าไปด้วย เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจและเข้าถึงวรรณกรรมเหล่านั้นได้ง่ายขึ้น โดยผู้วิจัยได้แบ่งโครงเรื่องเนื้อหาที่เหมือนกันทั้ง 3 ฉบับออกเป็น 7 โครงเรื่องและจะอธิบายรายละเอียดที่เหมือนกันและแตกต่างกันในแต่ละฉบับ รายละเอียดมีดังนี้

3.1 การเกิดและมรณกรรมของตัวละคร

เหตุการณ์การเกิดของกษัตริย์แต่ละพระองค์นั้นปรากฏรายละเอียดคล้ายคลึงกันอยู่ในส่วนที่เป็นฉบับภาษาไทยและฉบับภาษาเขมร โดยวันประสูติของพระเวสสันดรนั้นเหมือนกันทุกประการ วันประสูติของพระนางมัทรีปี วัน ถกษ์และเดือนทางจันทรคติตรงกัน แต่ฉบับภาษาไทยระบุว่าเป็นวันแรม 3 ค่ำ ในขณะที่ฉบับภาษาเขมรบอกว่าเป็นวันแรม 10 ค่ำ วันประสูติของพระชาลีต่างกันตรงฤกษ์ ส่วนวันประสูติของพระนางกัณหาปีและฤกษ์เหมือนกัน แต่เดือนและวันต่างกัน

ฉบับภาษาบาลี	ฉบับภาษาไทย	ฉบับภาษาเขมร (แปลเป็นภาษาไทย)
-	-พระเวสสันดรประสูติปีระกา เพ็ญเดือนหก เพลาสายัญญ์ ยามลัดคอยู่ตุลย์ อนุราธฤกษ์ -พระมัทรีประสูติปีระกา	-พระเวสสันดรประสูติปีระกา เดือน วิสาข ขึ้น 15 ค่ำ วันพฤหัสบดี เวลา เย็นผ่านไปชั่วครู่ของเวลาบ่าย ตุลลคณา อนุราธฤกษ์

ฉบับภาษาบาลี	ฉบับภาษาไทย	ฉบับภาษาเขมร (แปลเป็นภาษาไทย)
	เดือน 6 วันอาทิตย์ แรม 3 ค่ำ เวลาใกล้รุ่ง ยามลัดคคอยู่เมษราศี -พระชาลี ประสูติปีมะเส็ง เพ็ญเดือน 5 วันพุธ เพลายักษ์ ยามลัดคค อยู่พฤษภ ไรหิณฤกษ์ -นางกัณหาชินกุมารี ประสูติ ปีมะแม เดือน 3 ปัจจุบันยยาม วันศุกร์ อนุราธฤกษ์ ๙	-พระมัทรีเทวีประสูติปีระกา เดือน 6 แรม 10 ค่ำ วันอาทิตย์ เวลาใกล้รุ่ง ลคนาราศีเมษ - พระชาลีกุมารประสูติปีมะเส็ง เดือน 5 ขึ้น 15 ค่ำ วันพุธ ยามจันทลคนา ประกอบไปด้วยฤกษ์ สวาสวะ -พระนางกัณหา ประสูติปีมะแม สำหรับเดือนนั้น พระบาลีไม่ได้บอกไว้ บอกเฉพาะวันจันทร์ ขึ้น 15 ค่ำ เวลาบ่ายคล้อยจนจบเข้ายามอาทิตย์ อนุราธฤกษ์

ส่วนการมรณกรรมของกษัตริย์แต่ละพระองค์นั้น เป็นเหตุการณ์ตอนเริ่มต้นเรื่องที่เหมือนกันทั้ง 3 ฉบับเนื้อหาว่าด้วยกษัตริย์ทั้ง 6 พระองค์เสด็จกลับนครสีพี พระเจ้าสัญชัยทรงประกอบพระราชพิธีราชาภิเษกพระเวสสันดรและพระนางมัทรีเป็นกษัตริย์ปกครองบ้านเมืองต่อไปซึ่งเป็นเนื้อหาในตอนนครกัณฑ์ ส่วนเรื่อง “ชาลีอภิเสก” เนื้อเรื่องเริ่มต้นด้วยพระเจ้าสัญชัย พระนางผุสดีเกษราและสิ้นพระชนม์ไปเกิดบนสวรรค์ชั้นดุสิต พระเวสสันดรครองราชย์ต่อมาจนสิ้นพระชนม์ไปบังเกิดบนสวรรค์ชั้นดุสิต ส่วนพระนางมัทรีสิ้นพระชนม์แล้วไปบังเกิดบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เป็นการเชื่อมโยงเนื้อหาให้ต่อเนื่องกันจากการศึกษาเปรียบเทียบเนื้อหาเกี่ยวกับการมรณกรรมของกษัตริย์ทั้ง 6 พระองค์พบว่า มีเนื้อเรื่องที่เหมือนกันทั้งฉบับภาษาเขมร ภาษาไทยและภาษาบาลี เพียงแต่ฉบับภาษาเขมรเพิ่มเติมรายละเอียดเข้าไปในเนื้อหาอีกเป็นจำนวนมาก ในขณะที่ฉบับภาษาไทยกลับย่อเนื้อหาลงอย่างมาก ดังตัวอย่าง

ฉบับภาษาบาลี (แปลเป็นภาษาไทย)	ฉบับภาษาไทย	ฉบับภาษาเขมร (แปลเป็นภาษาไทย)
เอวํ ฌ ขตุติยา สโมทมานา สญชยุมหาราชา นีวตตกาลโต ปตฺถาย โรคฺชราทปพตฺตตํ อชฺชวเส เพลํ กตฺติกมาเส ชีพฺพ วาเร เทยฺยภาสาย ทิวเส ปาตฺรา สมเย อาสาพฺพนกฺขตฺตนฺติ ตฺลุสฺสิต ภาเว นิพฺพติ.	สมเด็จพระเจ้าสัญชัยราชทรง พระขรลันชีวิตขึ้นไปบังเกิด ในสวรรค์ในวันพฤหัสบดี เดือน 12 เพลายักษ์	บพิตรเฮยในเวลานั้น สัญชัย พระเจ้าสัญชัยผู้เป็นพระราชบิดา ตั้งแต่เสด็จกลับมาที่ชักชวนพระราช บุตราบุตรีกลับมาครองพระนคร ส่วนพระองค์นั้นก็จะมีแก่ขรลน ฝ่ายโรคภัยแล้วก็เข้ามาเบียดเบียน ในกายของพระองค์ทั้งกำลังพระ

ฉบับภาษาบาลี (แปลเป็นภาษาไทย)	ฉบับภาษาไทย	ฉบับภาษาเขมร (แปลเป็นภาษาไทย)
กษัตริย์ 6 พระองค์ทรงขึ้นเรือง พระราชหฤทัยด้วยประการฉะนี้ จำเดิมแต่การนิวัติกลับพระนคร พระเจ้าลัญชัยมหาราชเสด็จ สวรรคตเพราะถูกโรคชราเป็น ตนเบียดเบียนแล้วทรงบังเกิด ในสวรรค์ชั้นดุสิต ในวันที่ฤกษ์ดาว นักษัตรอยู่ในเดือนอาสาฬหะ ในเวลาเช้าในวันที่เรียกกัน ด้วยภาษาไทยว่าวันพฤหัสบดี (ชีวัน) ในเดือนกัตติกา (เดือน 12) ปมะเม		วรกายเล้าก็ค่อยๆ ถดถอยลงเป็น ลำดับ ล่วงมาถึงปีมะเมีย เดือน 12 วันพฤหัสบดี พระองค์ทรงพระ อาพาธหนัก ตั้งแต่นั้นไปล่วงมาถึง ปีวอก เดือน 6 นักษัตรฤกษ์ ตั้งแต่เช้า วันอาทิตย์ พระบรมมพิตรเสด็จ เสวยทิวคตพ้นจากความเป็นมนุษย์ (หน้า ไก่/1) พระองค์นี้ขึ้นไปเกิด ในสถานดุสิตจากภพเทวโลก ใน เวลานั้นเองแล

3.2 ชาวเทวโลกทูลเชิญพระราชาและพระนางกันหาไปครองเมือง

กษัตริย์เมืองเทวโลกสิ้นพระชนม์ไม่มีผู้สืบราชสมบัติ บุโรหิตจึงได้นำมาเทียมปัสสรแล้วปล่อยให้ไปหาผู้ที่มีบุญญาธิการ ปัสสรได้ทำประทักษิณ 3 รอบแล้วมุ่งตรงไปที่เมืองเชตุดรนคร บุโรหิตตรวจดูชะตาราศีพระนครแล้วเห็นว่า ชะตาราศีของเมืองนี้เหมาะสมกับกษัตริย์ที่เป็นพี่และน้องเกิดร่วมมารดาเดียวกัน ถ้าได้อภิเษกให้เสวยราชย์สมบัติอยู่ในนครเทวโลกนี้แล้วจะสามารถปกครองบ้านเมืองสืบวงศ์กษัตริย์ต่อไปอย่างมั่นคงได้ ซึ่งพระราชาและพระนางกันหาเมื่อทราบข่าวก็รีบมาครองเมืองด้วยกัน เหล่าเสนapati จึงได้มาทูลเชิญทั้งสองพระองค์พร้อมอภิเษกสมรสและเสวยราชย์สมบัติเมืองเทวโลก ฝ่ายพระราชาประสงค์จะครองราชย์ที่เมืองนี้จึงได้ตรัสบอกเหตุแก่พระนางกันหาเมื่อพระนางกันหาทราบความแล้วจึงได้ตรัสขอพรจากพระราชาให้พระองค์มีพระนางเป็นอัครชายาเพียงองค์เดียวอย่าได้มีสตรีอื่น พระราชารับปากดังนั้นแล้วฝ่ายบุโรหิตเสนapati จึงได้จัดเตรียมขบวนเสด็จเดินทางไปยังนครเทวโลก

จากโครงเรื่องในตอนนี้พบว่า ทั้ง 3 ฉบับมีโครงเรื่องเหมือนกัน แต่ฉบับภาษาเขมรจะให้รายละเอียดของเรื่องมากกว่าฉบับภาษาไทยและฉบับภาษาบาลี โดยเฉพาะตอนเสวยปัสสรที่มีการบรรยายไว้อย่างละเอียดว่าเหล่าอำมาตย์บุโรหิตได้เสวยปัสสรไปจำนวน 3 ครั้ง และปัสสรสนั่นก็มุ่งตรงไปที่เมืองเชตุดรนครทุกครั้ง ส่วนตอนที่เหล่าพลทหารยกทัพจากเมืองเทวโลกไปเมืองเชตุดรนคร เพื่อนำความไปทูลเชิญพระราชาและพระนางกันหา นั้น ฉบับภาษาเขมรได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับการจัดเตรียมขบวนทัพที่มีพลทหารนับได้ 18 อักโขภินี้เป็นการจัดขบวนทัพที่ยิ่งใหญ่มาก ดังตัวอย่าง

ฉบับภาษาบาลี (แปลเป็นภาษาไทย)	ฉบับภาษาไทย	ฉบับภาษาเขมร (แปลเป็นภาษาไทย)
สพฺเพ อมจฺจา จตุรงฺคพลนิกาย สนฺนิปาตาเปตฺวา อฏฺฐาส อกุโขณ นินฺโย สตุตฺเต ทิวเส สพฺเพ เสนาโย นิกฺขมึสฺสุ ฯ	ครั้งนั้นอำมาตย์ราชมนตรีมีปุโรหิต เป็นประธาน บังเกิดเอกราชกันว่า พร้อมกันเป็นใจเดียว จึงให้ชุมนุมพล จตุรงค์องค์เสนาทั้งสี่หมู่ คือพลเสนา ช้าง พลเสนาม้า พลเสนาราชรถ พลเสนาเดินเท้าก็เกณฑ์กัน 7 วัน โดยกำหนด นับพลโยธาถึง 18 อักษณินี้ ครั้นถึงวันดีฤกษ์ดี จึงยกพลจตุรงค์พยุหยาตรา ออกจากพระนครหลวงกานูรินั้น	ฝ่ายมุขมนตรีอำมาตย์ทั้งปวงคิดพร้อม ใจกันเรียบร้อยแล้วก็จัดโยธาเสนาเสนา 18 อักษณินี้ มากมายดาษขึ้นหนาแน่น ซึ่งประดับไปด้วยพลทั้ง 4 เหล่าคือ พลทหารม้า ทหารรถม้า พลทหารช้าง พลทหารเดินเท้า ส่วนเครื่องประดับ พวกทหารเหล่านั้นไม่จำเป็นต้องกล่าว เลย ดังมีอยู่ในกัณฑ์มหาราชเรียบร้อย แล้ว บพิตรเอ๋ยในเวลานั้น ถ้าเขาจะให้ ประดับประดาเหล่าพลทหารทั้งหลาย ทั้งปวงเหล่านั้นเสร็จเรียบร้อยแล้วไม่ชักช้า เลย ก็ยกทัพออกไปจากในพระนครนั้น

3.3 ขบวนแห่พระชาลีและพระนางกัณหาไปยังเมืองเทวลงกา

เมื่อพระชาลีและพระนางกัณหาต่างพร้อมใจที่จะอภิเษกสมรสกัน พระอินทร์เมื่อรู้ความ
ดังนั้นแล้วจึงมีรับสั่งให้นางสุชาดาลงไปช่วยตกแต่งงานพิธีมงคลการและให้พระเวสสุกรรมเทวบุตรลง
ไปยื่นย้อยระยะทางและจัดเตรียมถนนหนทางสำหรับขบวนแห่จากเมืองเชตุดุตรนครไปจนถึงเมืองเทวลง
กา ตอนขบวนแห่พระชาลีและพระนางกัณหาไปยังเมืองเทวลงกาฉบับภาษาเขมรให้รายละเอียด
มากกว่าฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทย ซึ่งฉบับภาษาบาลีมีเนื้อหาเพียงว่า ท้าวสักกเทวราชให้พระ
เวสสุกรรมประดับตกแต่งหนทางให้เรียบร้อย ถนนทั้งสองฟากปลูกต้นอ้อยและต้นกล้วย เบื้องบนถนน
กันด้วยพาดาน มีดอกไม้ธูปเทียนสงกลิ่นหอมไปทั่ว ส่วนฉบับภาษาไทยขยายความเพิ่มเติมจากฉบับ
ภาษาบาลีเพียงเล็กน้อย ส่วนฉบับภาษาเขมรขยายความเพิ่มเติมเนื้อหาออกไปอย่างมากโดยพบว่า
ตอนที่ให้ประดับตกแต่งถนนทั้งสองฟาก ฉบับภาษาเขมรได้บรรยายเกี่ยวกับผลไม้ธูปเทียนที่พระ
เวสสุกรรมได้เนรมิตขึ้นมา นอกจากนี้ยังบรรยายการประดับตกแต่งสองข้างทางด้วยพวงมาลัยดอกไม้
ห้อยย้อยระยะทางมาส่งกลิ่นหอม ดังตัวอย่าง

ฉบับภาษาบาลี (แปลเป็นภาษาไทย)	ฉบับภาษาไทย	ฉบับภาษาเขมร (แปลเป็นภาษาไทย)
วิสุกมุโม สมมคัค อลงการ์ กาเรลิ ๗ ตสฺมี มคฺเค อุกฺโก อุกฺกทฺทลฺลีย โรจาเปตฺวา มคฺคสฺส อฺปรี วิตฺตานเ หิจฺฉาเทตฺวา นานาปุพฺพทามญฺจ นานาคณฺเฑหิ วายติ ๗	พระเวสสุกรรมมเทวบุตรรับสั่งแล้วก็ ลงมาจากเทวโลกนั้นจึงนิรมิตมรรคา โดยกว้างขวางได้อุสุกหนึ่งสุดเสียงกู่ ร้องจึงเรียกว่าอุสุกหนึ่งตั้งอาจารย์ อธิบายว่าเส้นหนึ่งกับ 15 วา จึง เรียกว่าอุสุกหนึ่ง อุกฺกทฺทลฺลีย โรเปต วา จึงปักซึ่งต้นกล้วยต้นอ้อยสองข้าง มรรคา เรียงรายซึ่งราชวัติฉัตรแลธง เบญจรงค์ ธงไชยแลธงผ้าอุปริวิตานเ ฉาเทตฺวา เปื้องบนให้ผูกเพดานดวง เตือนดาวด้วยแก้วแลทอง ผูกแขวน ห้อยด้วยดอกไม้แลกล้วย ถวาย รูป เทียนห้อยทางต่าง ๆ สองข้างมรรคา ให้ตั้งร้านน้ำแลร้านเพลิง มีทั้ง ดำหนักรักษาแลพลับพลาที่ประทับ สำหรับสมเด็จพระได้ประทับในมรรคา ๆ	พระเวสสุกรรมมเทวบุตร (หน้า ขิ/1) ทรงรับพระบันทูลอันมีค่าของสมเด็จพระ พระอัมรินทราธิราชเสร็จแล้ว ก็ไม่ ชักช้าเลยก็เหาะลงมายังเขตตตรบุรี สรีพระมหานครถึงแล้วก็แสดงซึ่ง ฤทธาานุภาพปราบถนนหนทางนั้นให้ ราบเรียบดุจพื้นกองตั้งแต่เมือง เขตตตรไปจนถึงนครเทวลงกา ดังพระ บันทูลของสมเด็จพระอัมรินทราเสด็จ บังคับนั้นเองแล ไม่เพียงแต่เท่านั้นเลย พระเวสสุกรรมมเทวบุตรนั้นก็เนรมิตมี ทั้งฉัตรราชวัติร ประดับเรียงรายปัก อยู่ตามถนนสองข้างนั้นแล มีทั้งต้น กล้วย ต้นอ้อย โดยเป็นแถวเป็นแนว ตามสองข้างทาง เสร็จแล้วมีทั้งเพดาน ม่าน ผูกมัดตั้งแต่ด้านบน งดงามล้วน แลแต่เป็นผ้าทิพย์เทพวิเศษรัตน มี ความสูงไม่ให้ถูกความร้อนถูกลมเลย แล้วมีทั้งพวงดอกไม้ ผูกห้อยย้อยตก ลงมาสวยงาม ส่งกลิ่นหอมตลบอบ อวน แล้วทรงเนรมิตพระดำหนักพระ ราชกุมาร (หน้า ขิ/2) สำหรับกษัตริย์ ทั้ง 101 พระองค์ที่จะพอประทับอาศัย อยู่ มีทั้งโรงพิเศษ โรงช้าง โรงม้า โรง เกวียน สำหรับพลเดินเท้าแล้วประดับ ตกแต่ง มีทั้งลานไฟในโรงยามป้องกัน ซึ่งเป็นที่ประทับสำหรับพระมัตระวัง สำหรับพระมหากษัตริย์ทุกสิ่งทุก อย่างไม่มีขาดเหลือเลย บพิตยเอย ไม่เพียงเท่านั้น พระเวสสุกรรมมนั้นก็ เนรมิตทั้งต้นไม้ซึ่งมีดอกผลอันมี โอชารสน่ารับประทานเช่น ขนุน มะม่วง กล้วย อ้อย เผือก มัน มะพร้าว หมาก พุทรา มังคุด ละมุด

ฉบับภาษาบาลี (แปลเป็นภาษาไทย)	ฉบับภาษาไทย	ฉบับภาษาเขมร (แปลเป็นภาษาไทย)
		ลับประรด ทูเรียน ลำไย มะยงชิด มะปราง ลูกน้ำนม ลิ่นจี มะแปน หงอนไก่ น้อยหน้า ลูกจัน ลางสาต ลูกหว่า มะตูม ซึ่งมีอยู่สองข้างทาง ถึงเวลาเหมาะที่จะเก็บมารับประทาน ไม่มีขาดเหลือเลย แล้วมีทั้งหมดพลุ กายกอง ผูกห้อย สำหรับเป็นทานให้ คนที่ยากจนอดอยากหิวโหย (หน้า ซี/ 1) ซึ่งมาจากหมู่บ้านใกล้เคียงมาอย่าให้ อดอยากซึ่งมีอย่างมากมาบริบูรณ์ ดังได้ยินในกาลนั้นเอง สกถานเมว โคโต พระเวสสุกรรมเทวบุตรเนรมิต เสร็จแล้วไม่นานนั้นเลย ก็เหาะไปยัง สถานวิมานของตนกลับคืน

จะเห็นได้ว่าผลไม้ที่ปรากฏในเรื่องเป็นผลไม้ที่มีอยู่โดยทั่วไปในท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นทุเรียน ลำไย มังคุด ละครุด มะปราง เป็นต้น บางอย่างเป็นผลไม้โบราณหายากแล้วเช่น ลูกน้ำนม มะแปน หงอนไก่ ลูกจัน แสดงให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ทางด้านผลไม้ซึ่งก็ผู้แต่งพบเห็นได้โดยทั่วไป

3.4 ปราสาทที่ประทับของพระชาลีและพระนางกัณหา

การสร้างปราสาทที่ประทับของพระชาลีและพระนางกัณหาในฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทยมีเนื้อหาเหมือนกันโดยบอกแต่เพียงว่ามีการสร้างปราสาท 3 หลังได้แก่ “โกกะนุตตปราสาท” เป็นปราสาทสำหรับฤดูหนาวมี 9 ชั้น ส่วนปราสาทสำหรับฤดูฝนชื่อว่า “ธัญญมุตตปราสาท” มี 7 ชั้น และ “เวฬุมุตตปราสาท” เป็นปราสาทสำหรับฤดูร้อนมี 5 ชั้น อีกทั้งยังให้สร้างมณฑปประดับตกแต่งด้วยเครื่องประดับอันมีค่าบนรัตนบัลลังก์แล้ววางกองแก้ว 7 ชนิดกองสูง 18 ศอกแล้วคลุมด้วยผ้ากำพลซึ่งมีความงดงามหาค่ามิได้ ซึ่งฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทยไม่มีการพรรณนาความงามและรายละเอียดการตกแต่งปราสาททั้ง 3 หลัง ส่วนฉบับภาษาเขมรก็ผู้แต่งได้อธิบายเพิ่มเติมลักษณะของปราสาทที่ประทับทั้ง 3 หลัง ตลอดจนการตกแต่งลวดลายของปราสาทไว้อย่างน่าอัศจรรย์ ดังตัวอย่าง

ฉบับภาษาบาลี (แปลเป็นภาษาไทย)	ฉบับภาษาไทย	ฉบับภาษาเขมร (แปลเป็นภาษาไทย)
ธัญมุตตปราสาท นาม วสนุดุตุ อนุจจวิกิ สตุตถุมิกิ นานาวิจิตติ ธัญมุตตปราสาท สำหรับฤดู วสันต (ฤดูฝน) มี 7 ชั้น อันวิจิตร (ด้วย ลวดลาย) ต่าง ๆ	มีองค์หนึ่งชื่อว่า ราชญาณมุตตปรา สาทมีพื้นได้ 9 ชั้น สำหรับวสันตฤดู วิจิตรรุ่งเรืองด้วยเครื่องประดับอัน แล้วด้วยแก้วแลทอง	ส่วนปราสาทอีกหลังหนึ่งชื่อว่า ธัญมุตตปราสาท สวयงามมีชื่อ 7 ชั้น ซึ่งช่างได้คาดคะเนลวดลายตกแต่ง เป็นภาพวาดให้ตรงกับวสันตฤดู แล้ววาดทั้งสองสถานให้มั่งคั่งดอกไม้ไฟ ดอกไม้ น้ำ มีความมหัศจรรย์ โดยปลา น้อยใหญ่ เหารา เช่น จระเข้ ฉลามด้วย ที่แหวกว่ายอยู่ ทั้งรูปเต่า ตะพาบน้ำ ปลาราวหูก็คล้ายกับมีชีวิตดำผุดดำว่าย ไม่เพียงเท่านั้น ช่างยังตกแต่ง สระอนินดาต สระสงร ทำน้ำ สระโบกขรณี งดงามไปด้วยบัวสาย บัวกลุ่ม แทรกไปด้วยดอกบัวแก้ว ดอกบัวขาว บัวจงกลนี มีทั้งบัว 5 สี ซึ่งงดงามวิจิตรดูไปก็เหมือนคนวาด เลย เหมือนเป็นสระอนินดาตไม่ใช่อยู ในป่าหิมพานต์ แต่อยู่ในธัญมุตต ปราสาทนั่นเอง

จากตัวอย่างที่ยกมานี้จะเห็นว่า กวีผู้แต่งได้บรรยายความสวยงามของปราสาทฤดูฝนอย่างละเอียดและเห็นภาพชัดเจน การวาดภาพเป็นเปลวไฟเพื่อให้ผู้ที่อยู่อาศัยได้รับความอบอุ่นเหมือนกับการก่อกองไฟในสมัยก่อน และถ้าต้องมาอาศัยในปราสาทฤดูร้อน กวีมีวิธีการวาดภาพซึ่งเป็นจิตรกรรมฝาผนังที่นิยมวาดในพระอุโบสถในการแทนภาพเพื่อให้หายร้อน ด้วยการวาดภาพดอกไม้ น้ำ เพื่อคลายความร้อน การใช้น้ำเพื่อคลายความร้อน แสดงสถานะของเมืองว่ามีช่างที่ดี

3.5 พิธีอภิเษกสมรสและการเฉลิมฉลอง

งานพิธีอภิเษกสมรสระหว่างพระชาลีและพระนางกัณหาจัดขึ้นอย่างยิ่งใหญ่ พิธีอภิเษกเริ่มต้นขึ้นเมื่อนางสุชาดาและเหล่านางเทพกัญญามาห้อมล้อมแห่พระนางกัณหา ส่วนพระชาลีมีสมเด็จพระอมรินทราบรมราชินีและเหล่าเทวบุตรเทวดามาแห่ห้อมล้อมไปในพิธีการ ทั้งสองพระองค์ทรงขึ้นนั่งเหนือช้างแก้วที่ชื่อ ปัจฉยนาคะ โดยมีพรหมที่ชื่อ สุทธาวาสพรหม ได้ยกเศวตฉัตรใหญ่มากางกั้น พระราชกุมารเสด็จเข้าสู่มหามณฑป เมื่อได้เวลาที่เหมาะสมแล้วจึงได้จับพระหัตถ์ของพระชาลีและพระกัณหาขึ้นประทับบนกองรัตนะและทั้งสองพระองค์ทรงจับพระหัตถ์ซึ่งกันและกัน ท้าวสักกะเป่าสังข์เสียงพิณพิณดีดเสียงดุริยดนตรีส่งเสียงร้องเพลงถวายโศลกชัยแช่ซ้องสาธุการ ฝ่ายสุทธาวาสพรหมถือคนโทแก้วอัน

เต็มด้วยน้ำมวงคลเปล่งวาจา มงคลแลวรตน้ำลงบนพระเศียรของกษัตริย์ทั้งสองพระองค์ ต่อจากนั้น ท้าวมหาพรหม ท้าวลักกเทวราชนำค้ายมาผูกพระหัตถ์และถวายพระพร

จากโครงเรื่องในตอนนี้อพบว่า ทั้ง 3 ฉบับมีโครงเรื่องเหมือนกันแต่ฉบับภาษาเขมรจะให้รายละเอียดของเรื่องมากกว่าฉบับภาษาไทยและฉบับภาษาบาลี โดยพิธิอภิเษกสมรสระหว่างพระชาลีและพระนางกัณหาฉบับภาษาเขมรได้เพิ่มเนื้อหารายละเอียดการเฉลิมฉลองโดยสอดแทรกเรื่องราวทางด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม การละเล่นของกัมพูชาเข้าไปในเรื่องด้วย ดังตัวอย่าง

ฉบับภาษาบาลี (แปลเป็นภาษาไทย)	ฉบับภาษาไทย	ฉบับภาษาเขมร (แปลเป็นภาษาไทย)
-	-	กษัตริย์ทั้งหลายเหล่านั้นได้ทราบแล้ว ก็ให้รีบเร่งจัดแจงสำหรับอภิเษก พระราชกุมาร ให้เล่นเพลงครบทุก ประการคือ มโหรี ปี่พาทย์ ดัดสาย เดี่ยว พิณปาก เป่าใบไม้ แล้วมีทั้งเพลง จิ้น เพลงชวา เพลงพม่า เพลงมอญ รวมทั้งเพลงฝรั่ง และมีทั้งเพลงถวาย เพลงเสียด เพลงร้องพระทอง เพลง ลาวกาว เพลงกวย เพลงลำแหร เพลง เขมร เพลงญวนและเพลงแขก เลือกเอาแต่มือดี ๆ เก่ง ๆ ให้เลือก นักร้องมาร้อง ...ยังให้มีระบำรำฟ้อน เล่นทุกเรื่อง เป็นต้นว่า โรงโขน โรงแขกแปลกทั้ง โรงแท้ หัดรำรำตามพวกญวนมอญ โรงจิตรตรีแท้ตามตามกันไป โรงโม่งครุ่มโม่งคราม กลองทัฬห กลองสะบัดชัย จิ้งหรีดคาบครก ปลา ถูกทำลายไปสองท่อน แล้วมีทั้งรำ ตัวเปล่า

3.6 เหตุการณ์ความบาดหมางกันระหว่างพระชาลีและพระนางกัณหา

พระชาลีและพระนางกัณหาอยู่ร่วมกันมาจนมีพระราชโอรสหนึ่งพระองค์นามว่า “เจ้าสีห
กุมาร” ต่อมาพระชาลีมีใจเสน่หานางสนม ทำให้พระนางกัณหาไม่พอพระทัยเหตุเพราะแต่เดิมนางเคย
ขอพรแก่พระชาลีแล้วว่า หากจะให้รวมอภิเษกกันขอพระชาลียาได้มีพระทัยให้กับสตรีอื่น ขอให้แต่
นางเพียงพระองค์เดียว พระชาลีรับปากนางตามที่ได้ออพร แต่ตอนนี้พระชาลีได้กระทำผิดวาจาที่เคยให้

ไว้ด้วยความโกรธจึงพลั้งมือตบหน้าพระนางกัณหา นางโคกเศร้าเสียใจมากจึงได้ลั่นวาจาอธิษฐานว่า เมื่อพระชาติไม่ตั้งมั่นในสัจจะวาจาที่เคยให้ไว้ในครั้งก่อน หากมันเกิดในชาติหน้าขออย่าให้เราทั้งสองได้เกิดมาเป็นพี่น้องร่วมอุทรกันอีกเลย เหตุการณ์ในครั้งนี้ทำให้พระชาติมาเกิดเป็นพระราहुลและพระนางกัณหา มาเกิดเป็นนางอุบลวรรณา

เหตุการณ์ความบาดหมางกันในฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทยมีบรรยายไม่มาก โดยบอกเพียงแค่พระนางกัณหาร้องไห้เสียใจที่ถูกตบหน้าเลยตั้งจิตอธิษฐานไม่ขอเกิดเป็นพี่น้องกันอีก ส่วนฉบับภาษาเขมรก็ผู้แต่งได้ขยายความจากฉบับภาษาบาลีออกไปมากโดยบรรยายความรู้สึกเสียใจน้อยใจ และผิดหวังของพระนางกัณหาที่มีต่อพระเจ้าชาลีอย่างละเอียดดังตัวอย่าง

ฉบับภาษาบาลี (แปลเป็นภาษาไทย)	ฉบับภาษาไทย	ฉบับภาษาเขมร (แปลเป็นภาษาไทย)
มเหสี ไรทนต์ตา ปรีทนต์ตา อโห วต อัย ราชา ปุพเพ พราหมณณ ปทรนต์ สุกข์ ทุกข์ สปกั อิทานิ ส่วาสัน ปุพพลญญาย อติริย มญญตี สจเจ นิพพติ ปรรเว เอก โสทรโย น ภวติ ฯ พระมเหสี ทรงกันแสงคร่ำครวญว า “โอหนอ พระราชาพระองค์นี้ ใน กาลก่อน เมื่อพราหมณ (ชูชก) เลื่อนดี (ซึ่งเราทั้งสอง) ต่างรวม สุขรวมทุกข์ (มาด้วยกัน) บัดนี้ ร วมสังวาสกัน พระราชาไม่เห็น ความสำคัญในสัญญาแต่กาลก่อน เลย ถาหากวาทายไปไซร ขออย่า ได้เกิดรวมทองเดียวกันในชาติหน้า อีกเลย”	อโห ดังอาตมาจะดิเตียนนิทรา สมเด็จพระเชษฐาไม่คิดเลยเมื่อ พราหมณ์แก่กระทำโดยทำโทษนั้น ได้เป็นเพื่อนสุขเพื่อนทุกข์ด้วยกันมา แต่ก่อน บัดนี้เล่ามาสมาคมสังวาส เป็นสามีภริยา ก็ไม่ตั้งอยู่ใน คำกิจการสัญญากันไว้ น้ำพระทัย ไม่สุจริตไม่ซื่อไม่ตรง แม้จะเกิด ไปภายหน้าขออย่าให้ได้บังเกิด ร่วมอุทรด้วยพระองค์เลย	สมเด็จพระพี่เอ๋ย ! ควรจะคิดถึ งนองหญิงบ้าง ทุกวันนี้เราไม่มีพ่อแม่ มีแม่แล้ว หวังได้พี่เป็นเหมือนพ่อ ไว้ใจให้เป็นที่พึ่งพิงไม่ว่าจะมาขัดดอก ขัดใจเพราะแค่ผู้หญิงคนเดียว ซึ่งติด อยู่ในพระทัยถึงขั้นมาตืน้อง ท่ามกลางผู้คน ทำร้ายจิตใจน้อง เออ ! เมื่อได้พูดแล้วก็จะพูดให้หมด เก็บไว้มันก็ร้อนใจ จะควรหรือที่มา ติดน้องให้รู้สึกเกรงกลัว โอ ! แม้ว่า จะทำผิดอะไรอะไรก็ควรคิดยาวคิด สั้นสงสาร เพราะว่ากำพร้าโดดเดี่ยว กัณหาไว้ใจเหมือนพ่อเพียงแต่ไว้น้ำ ว่าเป็นคู่ทุกข์คู่ยาก เพราะว่ากัณหา เป็นผู้หญิง ถ้าไม่ทรงเห็นแก่หน้า ของกัณหาที่ดีก็ควรจะคำนึงถึง พระทัยอันปราณีของบิดามารดาด้วย เพราะได้ทรงสั่งไว้ว่า แม้จะมีโทษมี ทุกข์ที่ประสบพบเจอก็ให้อ่อนอ่อนต่อ กันไป นี่ขนาดยังไม่ทนเท่าไรเลย กัณหายังได้รับโทษถูกตีไม่มีความ ปราณีหรือจะไม่ทรงโปรดเอากัณหา ไว้เป็นอัครมเหสี กัณหาจะไม่ว่า อะไรเลย แม้จะให้ไปเป็นหญิงคนงาน

ฉบับภาษาบาลี (แปลเป็นภาษาไทย)	ฉบับภาษาไทย	ฉบับภาษาเขมร (แปลเป็นภาษาไทย)
		กัณหาภิปราม หรือจะให้ไปเป็น นางทาสตั้งน้ำก็ตาม แล้วแต่พระทัย ที่จะให้เป็น เพราะน้องกับพี่แม่จะผิด สองสามครั้งก็สมควรจะดูว่ากล่าว ในที่เจียม ถ้ากัณหาไม่หยุดพูดจึงค่อย ทุบตีให้สมกับความผิด ทำไม่คิดถึง เกียรติยศของกัณหาบ้าง ฝ่ายพระพี่ เลาก็ไม่กล่าวตอบวาจาของพระอัคร ชายา นางก็ล้าเลิกพระสวามีทุก ประการดังนั้นแล้วก็ยังไม่วรรเทา ความโกรธ นางก็ได้ปฏิญาณว่า พระองค์กับหม่อมฉันอย่าไปมาหากัน อีกเลย และสำหรับชาตินั้น เราทั้ง สองได้เกิดร่วมอุทรและร่วมชาติพระ มารดาเดียวกัน ชาติต่อไปทุก ๆ ชาติ หม่อมฉันขอลา อย่าได้มาเป็น พี่น้องกันอีกเลย ตราบจนถึง พระนิพพานเทอญ

3.7 การสืบสันตติวงศ์

การสืบสันตติวงศ์ต่อจากพระชาลิปรากฏในเนื้อหาตอนท้ายของเรื่อง “ชาลิอภิเสก” ทั้งฉบับภาษาบาลี ภาษาไทยและภาษาเขมร มีการเล่าเรื่องที่คล้ายกันคือ ถัดจากพระชาลิจะเป็นพระโอรสคือ เจ้าสีหกุมาร และเจ้านรสีหกุมาร ตามลำดับ จากนั้นนับข้ามลำดับกษัตริย์ไปอีกมาก ในฉบับภาษาบาลี และฉบับภาษาไทยบอกตรงกันคือ 82,000 องค์ ส่วนฉบับภาษาเขมรบอกว่่านับไปอีก 160,000 องค์ จึงไล่ลำดับกษัตริย์องค์ที่แยกไปครองเมืองกิลพัสดุ์และสืบทอดต่อมาจนถึงเจ้าชายสุทโธทนะ และอีกสายหนึ่งที่ครองราชย์อยู่ที่เวทลังกาหรือที่ต่อมารู้จักในชื่อ เทวทหะ สืบต่อมาจนถึงกษัตริย์ชนาธิป ที่มีพระราชธิดาผู้งดงามนามว่า สิริมหามายา ต่อมาทั้งสองพระองค์ได้อภิเษกสมรส มีพระโอรสคือ เจ้าชายสิทธัตถะ

ในฉบับภาษาไทยแทรกเรื่องกำเนิดเมืองกิลพัสดุ์ไว้ด้วย โดยเล่าตั้งแต่พระเจ้าสมมตราชเมื่อครั้งปฐมกษัตริย์สืบต่อมาจนถึงพระเจ้าโอกากราช ที่ให้พระโอรสธิดาทั้ง 9 พระองค์ออกไปสร้างเมืองอยู่ใหม่ ไปได้ที่มงคลซึ่งเป็นที่ตั้งอาศรมของกิลดาบสจึงตั้งชื่อนั้นว่ากิลพัสดุ์

ส่วนในฉบับภาษาเขมร มีการแต่งเพิ่มรายละเอียดความงามของพระนางสิริมหามายา ซึ่งในฉบับภาษาบาลีและภาษาไทยไม่มี ดังตัวอย่าง

ฉบับภาษาบาลี	ฉบับภาษาไทย	ฉบับภาษาเขมร (แปลเป็นภาษาไทย)
-	-	โอ้ ! สมเด็จพระสรีมหามายา ผู้เป็น พระราชธิดาของเจ้าเหนือหัวของเรา ดงามเลื่องลือจะหาทางกษัตริย์ไหน มาดงามเท่าไม่มีเลย ท่านทั้งหลาย เอ๋ย ! ส่วนนางกษัตริย์ทั้งปวง ถ้าได้ งามที่ผมหนักก็ชั่วไม่สมส่วน บาง นางได้แค่รูปร่างแต่ขาดใหญ่มือใหญ่ไม่ สมส่วน บางนางได้แค่พริ้มบางนางได้ แค่พรวาย บางนางได้แต่ฉลาดแต่ ขาดคำหวาน เมื่อยามยิ้มก็ขาดยิ้ม จะเอาแค่หลักแหลมแต่ไม่มีแบบคายน บางคนได้ทางจัดแจงแต่ก็ขาด เรียบริ้ย จะหาดูความเฉิดฉายก็ขาด ความเนียบคม ถึงได้ความสงบแต่ก็ ขาดความเสียม ถึงจะได้นอนนุ่ม แต่ก็ขาดนิ่มนวล ได้แต่รู้เหมาะแต่ไม่รู้ ควรที่จะหาให้ครบทั้งหมดดังน้ำมันไม่ มีเลย พวกเราทั้งหลายเอ๋ย ! สำหรับ พระราชธิดาของเจ้าเหนือหัวของเรา นี้เรียกว่า สวยครบทุกด้าน จะหาทาง กษัตริย์ไหนมาทัดเทียมได้ไม่มีเลย

อภิปรายผลการวิจัย

ค้นคว้าโบราณเรื่อง “ชาลีอภิสก” ฉบับภาษาเขมรกับฉบับภาษาไทย มีแหล่งข้อมูลเดิมหรือข้อมูลต้นทางแหล่งเดียวกันคือ ชาลีอภิสก ฉบับภาษาบาลี ซึ่งเป็นการแต่งเพิ่มเติมต่อจากกัณฑ์ที่ 13 ของมหาเวสสันดรชาดก เพื่ออธิบายว่าเหตุใดพระชาลีและพระกัณหา จึงไม่ได้มาเกิดเป็นพี่น้องกันอีกในชาติสุดท้าย เมื่อเปรียบเทียบด้านรูปแบบการนำเสนอพบว่า มีความคล้ายคลึงกัน คือยกข้อความที่ปรากฏในฉบับภาษาบาลีเป็นหลัก แล้วขยายความเป็นร้อยแก้วด้วยภาษาของตน ซึ่งสอดคล้องกับศานติ ภาณุคำ (2550) ที่วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีไทยกับวรรณคดีเขมรทั้งในช่วงสมัยอยุธยาจนถึงรัตนโกสินทร์ว่าทั้งสองกลุ่มมีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้งโดยเฉพาะอย่างยิ่งวรรณคดี

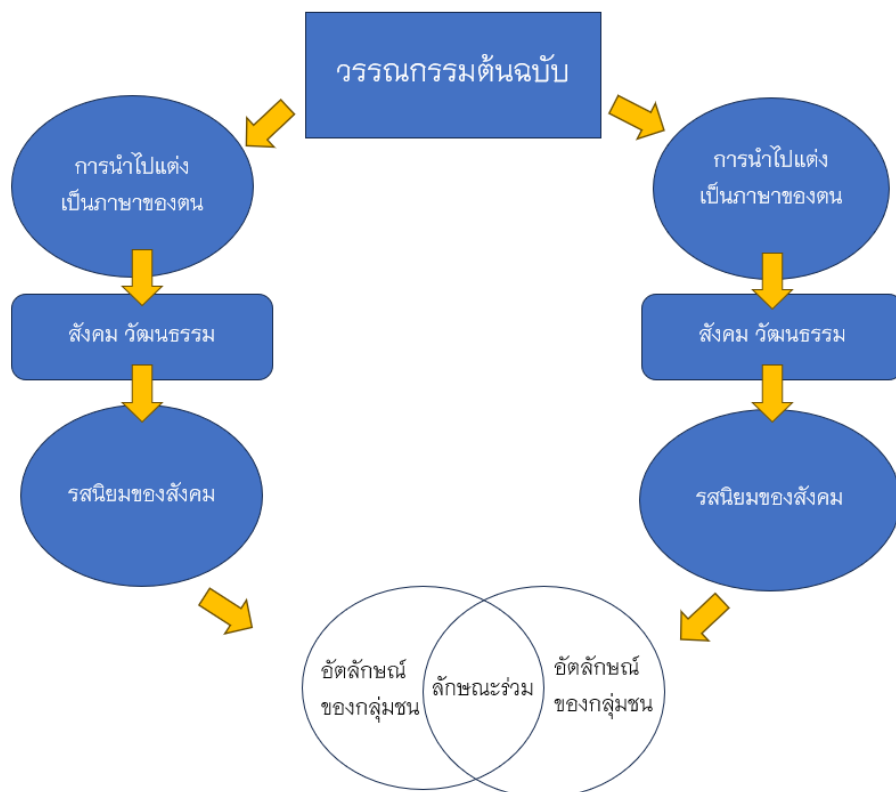
ศาสนา มีรูปแบบการประพันธ์และเนื้อหาที่ใกล้ชิดกันมาก ส่วนการเปรียบเทียบด้านเนื้อหาพบว่า ทั้ง 2 ฉบับมีโครงเรื่องหลักเหมือนกัน แต่จะมีความแตกต่างกันในส่วนของการรายละเอียดเนื้อหาในแต่ละตอน โดยฉบับภาษาเขมรมีการเพิ่มเติมเนื้อหาต้นประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่แสดงให้เห็นว่าเป็นอัตลักษณ์ของชาวกัมพูชา เช่น ช่วงที่มีการเฉลิมฉลองการอภิเษกสมรส มีการกล่าวถึงการเล่นเพลงครบทุกประเภท ยังมีการระบุถึงเพลงจีน เพลงขวา เพลงพม่า เพลงมอญ รวมถึงเพลงฝรั่งด้วย อันแสดงให้เห็นถึงสังคมในยุคสมัยที่แต่นั้นมีเพลงอะไรบ้าง การระบำ การต่อสู้ หรือแม้แต่การเล่นของเด็กๆ ผู้แต่งก็เอามาใส่ไว้ เพื่อให้ผู้ฟังรู้สึกคุ้นเคย สอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจายของ คีราพร จิตะฐาน (2563) ที่กล่าวว่า ผู้แต่งจะเพิ่มเนื้อความสิ่งที่คุ้นเคยลงไปในงานเขียนด้วย เพื่อให้การดำเนินเรื่องสนุกสนาน นอกจากนั้นการเน้นรายละเอียดของเรื่อง การตัดพ้อต่อว่าหรือบทชมความงามที่เน้นทุกรายละเอียด ได้สะท้อนถึงรูปแบบและแบบแผนนิยมของวรรณกรรมเขมรที่แตกต่างไปจากวรรณกรรมไทย แม้ว่าจะมีความคล้ายกันบ้างแต่ก็ยังคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่งดงาม สอดคล้องกับ วรารักษ์ เพ็ชรดี (2563) ได้ศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบการแปลวรรณกรรมไทยไปเป็นวรรณกรรมภาษาเขมรว่าลักษณะการแปลมีทั้งการแปลแบบตรงตัวและการแปลแบบเอาความ โดยแสดงรายละเอียดที่เป็นชนบของวรรณคดีเขมร มีการปรับเปลี่ยน ตัดและเพิ่มเติมรายละเอียดบางประการเพื่อให้ตรงกับค่านิยมของชาวเขมร

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยเรื่องนี้คือ

1. วรรณกรรมทุกเรื่องถูกแต่งขึ้นมา เพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ บางเรื่องแม้จะเป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับของคนในสมัยหนึ่ง แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไปเรื่องราวเหล่านั้นอาจจะถูกทอดทิ้งจนทำให้คนในรุ่นหลังไม่มีใครรู้จักและให้ความสำคัญอีก
2. แม้คนไทยกับคนกัมพูชาส่วนใหญ่จะนับถือพระพุทธศาสนาเหมือนกัน มีขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีปฏิบัติทางศาสนาที่คล้ายคลึงกัน แต่เมื่อศึกษาลึกลงไปรายละเอียดกลับพบว่า รสนิยมก็ดี จุดเน้นให้ความสำคัญก็ดี อาจมีความแตกต่างกัน ซึ่งสิ่งนี้รวมไปถึงการปฏิบัติตนในสังคมทั่วไปด้วย การศึกษาทำความเข้าใจกันและกันแม้ในจุดเล็กน้อย สามารถทำให้การอยู่ร่วมกันมีความสุขได้

สามารถเขียนเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. องค์กรทางศาสนาที่เผยแพร่ความรู้ด้านศาสนาไปสู่ประชาชน สามารถนำข้อมูลเรื่องนี้ไปเป็นหลักฐานเพิ่มเติม ในการอธิบายถึงความเข้าใจทางศาสนาของคนไทยในอดีตได้
2. หน่วยงานด้านการศึกษา สามารถนำงานวิจัยเรื่องนี้ไปต่อยอด เพื่อสืบค้นหาองค์ความรู้ด้านอื่น ๆ ที่คนในอดีตได้บันทึกไว้ และถูกเก็บรักษาไว้ในที่ต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยหาที่มาและช่วงเวลาที่ตั้งวรรณกรรมเรื่องนี้ให้ชัดเจน
2. ควรวิจัยถึงสาเหตุที่ทำให้วรรณกรรมเรื่องนี้ถูกละทิ้งจนไม่เป็นที่รู้จักของคนในสังคมไทยปัจจุบัน ทั้งที่พบว่าเคยแพร่กระจายอยู่ทั่วไป
3. ควรศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมเรื่องนี้ให้ครบทุกสำนวน เพื่อจะได้รู้ว่าวรรณกรรมเรื่องนี้มีการกระจายตัวไปถึงที่ไหนบ้างและมีความแตกต่างกันของแต่ละพื้นที่อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2558). *องค์ความรู้เรื่องการเทศน์มหาชาติเวสสันดรชาดก*.

กรุงเทพ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

กรมพระปรมาภิไธยทูลกระหม่อมฯ. (2554). *ปฐมสมโพธิกถา*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.

กรรณิการ์ วิมลเกษม. (2558). *ตำราเรียนอักษรไทยโบราณ อักษรขอมไทย อักษรธรรมล้านนา อักษรธรรมอีสาน* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นรนาท สุขวณิช. (2563). *เวสสันดรชาดก : กรณีศึกษาภัณฑ์ที่ 14 ชาลีกันหาภิเสก ฉบับหอสมุด รชมังคลาภิเษก จันทบุรี* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ปิยะนารถ โภคามาศ. (2550). *การศึกษาเวสสันดรชาดก ฉบับท้องถิ่นภาคใต้* (วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พระมหากวีศักดิ์ วาปีกุลเศรษฐ์. (2564). *ชาลีกันหาภิเสกกันท์ ฉบับภาษาบาลีของวัดบวรนิเวศวิหาร. วารสารพุทธศาสน์ศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 28(1), 57-108.

วรารักษ์ เพ็ชรดี. (2564). *การศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบลักษณะวงศ์ฉบับสุนทรภู่ กับ พระลักสมณวงศ์ พราหมณ์ฉบับภาษาเขมร* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วาทีต ธรรมเชื้อ. (2556). *วรรณศิลป์ล้านนาจากมหาชาติภาคพายัพ จำนวนสร้อยสังกร. วารสาร มหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย*, 33(1), 51-72.

วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2555). *ภาพจิตรกรรม ตอน อุทิศสองชาลีกันหา ทำศพพระเวสสันดร วัดบุญวาทย์ อ.เมือง จ.ลำปาง*. สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2567, จาก <https://www.facebook.com/photo/?fbid=255401311237522&set=a.255401197904200..50692115935711850750>

วิมุตตา กุลสุวรรณ และ ปัทมา พัฒนพงษ์. (2561). *โครงสร้างสัมพันธ์สารในพระปฐมสมโพธิกถา ฉบับสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระปรมานุชิตชิโนรส. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาสารคาม*, 12(2), 459-466.

ศานติ รักดีคำ. (2550). *ความสัมพันธ์วรรณคดีไทย-เขมร*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการสมาคม วัฒนธรรมไทย-กัมพูชา.

ศานติ รักดีคำ. (2554). *ศาสตร์และศิลป์ วัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ พัฒนาการและความสัมพันธ์กับ วัฒนธรรมเขมร*. กรุงเทพฯ: สมาคมมิตรภาพไทย-กัมพูชา.

ศิริพร ฐิตะฐาน. (2563). *ทฤษฎีคติชนวิทยา : วิธีวิทยาในการวิเคราะห์นิทาน-ตำนานพื้นบ้าน*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อนันต์ เหล่าเลิศวรกุล. (2546). *ปฐมสมโพธิกถาภาษาไทยฉบับสมเด็จพระสมณเจ้ากรมพระปรมาภิไธยวชิราวุธ : ความสัมพันธ์ด้านสารัตถะกับวรรณกรรมพุทธประวัติอื่น*(วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร
ดุขฎฐิบัณทิต), จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.

เอนก นาวิกมูล. (2557). *สมบัติปัตตานี*. ปัตตานี: จังหวัดปัตตานี

de Bernon, O., Sopheap, K., & Kok-An, L (2004). *Inventaire provisoire des manuscrits du
Cambodge Première partie*. Paris: École Française d'Extrême-Orient.

Finot, L. (1917). Recherches sur la littérature laotienne. *Bulletin de l'Ecole française d'Extrême-
Orient*, 17, 1–218. Retrieved from [https://www.persee.fr/doc/befeo_0336-
1519_1917_num_17_1_5323](https://www.persee.fr/doc/befeo_0336-1519_1917_num_17_1_5323)